...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

...194 (8041) | 1956 оной июниин 7, четверг | Сэн 20 мүнгэн

ПИОНЕРНҮҮДЭЙ ЛАГЕРЬ

Ингээд хаа хаанагүй пионернүү...й лагерь нээгдэхэнь. Тэндэ хэдэн ...гаад үхибүүд сэнгэлиг хүхюу...р амаржа, бэе махабадаа улам ...жаруулханъ гээшэ. Мүнөө зарим ...агшад зунайнгаа амаралтада га...хай. Мүн ахалагша классуудай ...агшад экзаменуудаа үгэжэ дүүр...д, амаралтадаа гараха болобо.

Коммунистическэ парти, советскэ ...вительство залуу үетэнийе хү...жүүлхэ, һургаха, ухаан зохёохы ...ун бэлигыень хүгжөөхэ хэрэгтэ ...а ехэ анхарал оролдолго гарга... Тиимэһээ манай орон дотор үхи...дэй зунай амаралтые һайнаар ...хидхэхэ, тэдэндэ сэнгэхэ, хүхюу... һайнаар сагаа үнгэргэхэ бүхы ...а боломжонууд байгуулагданхай. ...тэдэй һайса амархын, шэнэ хүсэ, ...эжэ, элүүр энхээр һурал...ай жэлые угтахын тула зу... үедэ хэды олон пионернүүдэй ...ерьнууд, санаторинууд нээгдэнэ, ...ирхолтой аяншалга эмхидхэгдэ... гээшэб!

Манайшье республикын гоё һай..., сэбэр агаартай газарнуудта ла...ьнууд байражадаг юм. Энэ зун...а республика доторнай 30 гаран ...ерь нээгдэхэ. Эдэ лагерьнуудай ...нхинь хоёр сезонтой, зарима...инь гурбаншье сезонтой байха ... Тэндэ хамта дээрээ 10 мянга ...хуу үхибүүд амарха байна. Мү... эдэ лагерьнуудта бэлэдхэлэй ...улшын хүдэлмэри үнгэргэгдэжэ ...йнхай. Июниин 10 болотор город ...дархи олон лагерь нээгдэжэ, тэн... пионернүүдэй улаан тугууд на...лзахань.

Профсоюзна, комсомольско олон ...анизацинууд үхибүүдэй зунай ...аралтые һонирхолтойгоор, һай...ар үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал ...дуулна. Энээнэй ашаар олон ла...ьнууд үхибүүдые угтан абахаар ...эн болонхой. Һаяар Сэлэнгэ ...нци дээрэ, Ильинка, Ошурково ...агуудта, Дээдэ Березовкодо тү...замшадай, гүрэнэй худалдаа ...маанай, медицинскэ хүдэлмэри...шэдэй профсоюзай обкомуудай ...ерьнууд нээгдэхэ юм. Эндэ бэлэд...эй бүхы хүдэлмэри хэгдэжэ дүүр...дээ. Үхибүүдэй байха гэрнүүд ...р шэрдэгдээ, заһабарилагдаа, ...и спортивна элдэб наада үнгэргэ...талмайнууд түхеэрэгдэнхэй, спор...на, культурна хэрэгсэлнүүд аб...ан байна. Эдэ лагерьнуудта мо...дархалалгын, слесарна ба бусад ...терскойнууд хүдэлхэ юм.

...үн лагерьта гарахагүй гү, али ...оо сезондо ошохо городой һураг...та амаралтаяа эмхитэй һайнаар ...эргэхэ арга нүхэсэл бии. Эндэ ...одой түхэлэй лагерьнууд хүдэлхэ ... Иимэ лагерьнууд һаяар пионер...дэй Байшангай сквер соо, куль...ын ба амаралгын городской парк ... мүн ПВЗ-гэй культурын ба ...ралгын паркнууд соо нээг...нь. Мүнөө эдэ лагерьнуудта ...лаха хүмүүжүүлэгшэд шэлэн ...донхой. Һаяхан Пионернүү... байшанда лагерьнуудай хү...жүүлэгшэдэй семинар үнгэр...эбэ. Семинар дээрэ үхибүүдые ...эр хүмүүжүүлхэ, амаралтыень ...утэйгээр, һонирхолтойгоор үн...эхэ бүхы арга тухай зүбшэн ...эгдээ.

...ионернүүдэй байшангай сквер ...аар бэлэдхэгдэнхэй. Эндэ 2000 ...ригтэ элдэб нааданхай, ту...хеэрэлгэ абтаа. Мүнөө сквер зохидоор шэмэглэгдэнхэй. Үхибүүд скверэй өөһэдөө шэмэглэһэн, гоёоһон байна.

Городой түхэлэй лагерьнууд аймагуудай центрнүүд дээрэ мүн эмхидхэгдэхэ юм. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай центртэ 60 үхибүүдэй, Шахтын дунда һургуулиин дэргэдэ 50 үхибүүдэй амарха городой түхэлэй лагерьнууд хүдэлхөөр хараалагдана. Гадна, тус аймаг дотор колхозой пионернүүдэй лагерьнууд нээгдэхэ байна. Карл Марксын, Маленковой, Тельманэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд өөһэдынгөө һурагшадта колхозно лагерьнуудые түхеэржэ байна. Эндэхи үхибүүд лагерьта амарха зуураа, түрэл колхозуудайнгаа поли дээрэ хүдэлхэ юм.

Мүн олон һурагшад түрэл нютагаа шэнжэлхэ зорилгоор элдэб зүг шэглэн аяншалга хэхэ байна. Тэдэнэр городой түүхэтэ газарнуудаар, музейнүүдээр ябаха, колхозуудта, промышленно предприятинуудта ошожо танилсаха юм. Зарим 8—10-дахи классуудай һурагшад Братска ГЭС-эй барилгада ошохоор бэлдэнэ. Тиихэ зуураа тэдэнэр Хамар-Дабаагаар, ой тайгаар ябагаар ябаха юм. Зунай сагта һурагшадай һонирхолтойгоор сагаа үнгэргэхын тула бусад олон хэмжээ-ябуулганууд хараалагданхай. Республикын городууд болон аймагуудта спортивна физкультурна мүрысөөнүүд, конкурснууд, шатараар мүрысөөнүүд үнгэргэгдэхэ юм.

Үхибүүдэй зунай амаралтые һайнаар эмхидхэлгэ, зунай үедэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан бүхы хэмжээ-ябуулганууд бэлэдхэлэй, эмхидхэлэй хүдэлмэринүүдһээ нилээд дулдыдаха байна. Теэд зарим профсоюзна, комсомольско организацинууд мүнөө болотор һанаа амар һуужа байһаар. Зарим лагерьнуудта хүсэд бэлэдхэл хэгдээгүй, олон дутуунууд бии байна. Мүн лагерьнуудта хүдэлхэ хүмүүжүүлэгшэд шэлэн олгудоогүй байһаар. Буроблпромстрах соведэй хүдэлмэрилэгшэд үхибүүдэй зунай амаралтые муу бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна.

Пионернүүдэй лагерьнуудые бэлэдхэлгэдэ байһан дутагдалнуудые энэ гэһээр усадхаха хэрэгтэй. Профсоюзна, комсомольско организацинууд, арадай гэгээрэлэй городой, аймагуудай таһагууд пионернүүдэй лагериин хүдэлмэридэ тусхай анхаралаа хандуулха ёһотой. Амаралтын үедэ үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ тон ехэ удхашанартай. Лагерьнуудта ябуулагдаха бүхы хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие хараалагдаһан түсэбэй ёһоор үнгэргэхэ шухала. Промышленна предприятинуудай, колхозуудай түрүүшүүлтэй, уранзохёолшод, композиторнууд, артистнуудтай уулзалга эмхидхэхэ хэрэгтэй. Мүн лагерьнуудта амаржа байһан һурагшад колхозуудай ажал хүдэлмэритэй танилсаха, шадаха зэргын туһаламжа үзүүлхэ байна. Лагерьнуудта ажаллахаар дүй дүршэлтэй багшанарые, вожатануудые эльгээхэ шухала.

Үхибүүдэй зунай амаралтые һайнаар эмхидхэхэ, лагерьнуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайн бэлэдхэлтэйгээр, һонирхолтойгоор ябуулха гээшэ профсоюзна, комсомольско организацинуудай нангин уялга мүн.

СССР-эй ба ФНРЮ-гэй Правительственна Делегацинуудай хоорондохи хэлсээн

...ветскэ Союзай ба Югославиин ...ай Федеративна Республикын ...вительственна делегацинуудай ...ондо хэлсээн июниин 5-да үг...эй 10 часта Кремль соо эхилээ. ...Р-эй Министрнүүдэй Соведэй ...үлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-...ерховно Соведэй Президиумэй ...үн Н. С. Хрущев, СССР-эй ...овно Соведэй Президиумэй Ту...эгшэ К. Е. Ворошилов, СССР-...Министрнүүдэй Соведэй Түрүү...шын Нэгэдэхи Орлогшо А. И. ...оян, СССР-эй Министрнүүдэй ...дэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Ор...ю В. М. Молотов ба СССР-эй ...адын Хэрэгүүдэй Министр Д. Т. ...лов Югославиин Арадай Феде...на Республикын Президент ... Броз Титотэй, Союзна гүй...хэ вечын Түрүүлэгшын орлог... Кардельтэй, гадаадын хэрэ...е эрхилхэ Гүрэнэй секретарь ...повичтай, Союзна гүйсэдхэхэ ... гэшүүн М. Тодоровичтай, ...тиин Арадай Республикын ...дхэхэ вечын түрүүлэгшэ ...ажевичтай уулзажа, түрүүшын ...лдөөн болоо.

...рэлдөөндэ Советскэ талаһаа —СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Нэгэдэхи Орлогшо В. В. Кузнецов, СССР-һээ Югославиин Арадай Федеративна Республикада байдаг Посол Н. П. Фирюбин, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын Коллегиин гэшүүн Л. Ф. Ильичев, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын Европейскэ 5-дахи таһагые даагшын уялгые дүүргэгшэ К. Г. Левычкин байлсаа. Югославиин талаһаа—Югославиин Арадай Федеративна Республикаһаа СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол В. Мичунович, республикын Президентын генеральна секретарь Й. Вильфан, Союзна гүйсэдхэхэ вечын Түрүүлэгшын орлогшын кабинедэй шеф А. Вратуша байлсаа.

Советскэ-югославска хани харилсаае саашадань хүгжөөхэ асуудалаар, хоёр оронуудта хамаатай уласхоорондын асуудалнуудаар хэлсээнэй үедэ һанамжанууд һайнаар ойлголсогдоо. Хани халуунаар, сэхэ руунь хэлсэжэ үгэеэ хүсэдөөр ойлголсоо.

Хэлсээн саашадаа үргэлжэлхэ байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент Иосип Броз Титые сайлалга хэжэ хүндэлбэ

Июниин 5-да Кремлевска Ехэ ордон соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент Иосип Броз Титын хүндэлэлдэ сайлалга хэбэ.

Сайлалгын үедэ югославска талаһаа Иосип Броз Тито һамгантаяа, Союзна Гүйсэдхэхы вечын Түрүүлэгшын орлогшо Эдвард Кардель һамгантаяа, Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ Гүрэнэй секретарь Коча Попович һамгантаяа, Союзна Гүйсэдхэхы вечын гэшүүн Миялко Тодорович, Хорватиин Арадай Республикын Гүйсэдхэхэ вечын түрүүлэгшэ Яков Блажевич, ФНРЮ-һээ СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Велько Мичунович һамгантаяа, Республикын президентын генеральна секретарь Йоже Вильфан, Дотоодын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретариин орлогшо Джуро Станкович, Гүрэнэй секретариин орлогшо, Союзна Гүйсэдхэхы вечын түрүүлэгшын орлогшын кабинедэй шеф Антон Вратуша, верховно главнокомандалагшын начальник генерал-подполковник Милош Шумоня, Президентын главна адьютант генерал-майор Милан Жежэль, Экономическа түсэблэлгын талаар союзна захиргаанай директорые орлогшо Никола Чобелич, мүн тэрэшэлэн югославска делегациин бусад гэшүүд: Божидар Лаврич, Радован Лалич, Бранко Вучинич, Мила Стойнич, Тихомир Стансевич, Александр Шокорац; Бүрин эрхэтэ министр, ФНРЮ-һээ СССР-тэ байдаг Посольствын советник Богдан Осолник, Посольствын советнигүүд — Филипп Бабич, Чедо Борчич, сэрэгэй ба агаарай-сэрэгэй атташе полковник Богдан Мамула; «Борба» газетын директор Иво Сарайчич, «Виесник» газетын директор Джуро Кладарин гэгшэд байлсаба.

Сайлалгын үедэ советскэ талаһаа К. Е. Ворошилов һамгантаяа, нүхэд Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Л. И, Брежнев, Д. Т. Шепилов, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор А. П. Завенягин, В. А. Кучеренко, В. А. Малышев, В. В. Мацкевич, И. В. Гевосян, М. В. Хруничев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Н. М. Пегов, СССР-эй Культурын Министр Н. А. Михайлов, Гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн Б. Н. Пономарев, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын нэгэдэхи орлогшонор А. А. Громыко, В. В. Кузнецов, СССР-һээ ФНРЮ-дэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Н. П. Фирюбин, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын коллегиин гэшүүн Л. Ф. Ильичев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй протоколой начальник Г. И. Фомин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Протоколой начальник Е. А. Тарабрин, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын Протокольно таһагые даагша Ф. Ф. Молочков, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын 5-дахи Европейскэ таһагые даагшын уялгые дүүргэгшэ К. Д. Левычкин гэгшэд байлсаба.

Хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн энэ сайлалгын үедэ нүхэр Н. А. Булганин иимэ үгэ хэлэбэ:

Нүхэр Н. А. БУЛГАНИНАЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэр Президент!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Хани ёһоной нэгэ бүлэ соо Тантай ба Танай ханинартай уулзажа байһандаа тон ехээр баясанабди гэхэдээ манай бүгэдын һанал бодолые мэдүүлхэ байнаб.

Нүхэр Тито, Таниие, Танай һамганиие ба нүхэр Йованку Брозые, нүхэд Кардель, Попович, таанарые ба таанарай һамгадые, нүхэд Тодорович ба Блажевич, таанарые, мүн тэрэшэлэн таанартай хамта манда айлшаар ерэһэн бүхы ханинарые Советскэ правительствын зүгһөө, үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалнабди.

Манай правительствын ба КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй түлөөлэлтөөр би, нүхэд Микоян, Шепилов болон бусад нүхэр Хрущевтой хамта Белград ошоһон байгаабди. Тэрэ гэһээр нэгэ жэл үнгэрбэ. Таанартай уулзажа хөөрэлдэһэнөө бидэнэр холодоо тон ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэн дурдадагбди. Бидэнэрэй Югославида ошоод байха үедэ Танай ба Танай ханинарай маниие айхабтар хүндэтэйгөөр ба анхаралтайгаар айлшалуулһыень баяр баясхалантайгаар һанадагбди.

Манай советскэ газар дээрэ ерээд байхадаа ашатай туһатайгаар, амгалан һайнаар сагаа үнгэргэхыетнай бидэнэр мүнөөдэр үнэн сэдьхэлһээ хүсэхэ байнабди. Найдамтай һайн ханинарайнгаа дунда үнэхөөр ороһон мэтэ байхынтнай түлөө бүхы оролдолго гаргахабди.

Советскэ хүнүүд Югославиин арадуудта айхабтар дуратай байна гэжэ Москвада таанарай үнгэргэһэн түрүүшын үдэрнүүд гэршэлэн харуулба. Тэдээндэ ахадүүнэртээ шэнгеэр, үнэн ханинартаа шэнгеэр, хүн түрэлтэнэй гэрэлтэ һайхан ерээдүйн түлөө — коммунизмын түлөө суг тэмсэжэ байһан нүхэдүүдтээ шэнгеэр советскэ хүнүүд хандана.

Хүндэтэ нүхэр Тито, Танай манда айлшаар ерэһэн ушар Советскэ Союзай ба Югославиин Арадай Федеративна Республикын хоорондохи хани ёһоной харилсаанда тохёолдоһон айхабтар ехэ ушарал мүн.

Танайда айлшаар ошоод байха үедэмнай болоһон уулзалга, хөөрэлдөөнүүдэй эсэстэ һүүлшын жэлэй турша дотор манай социалистическэ гүрэнүүдэй хоорондо, манай арадуудай хоорондо ахадүүгэй заншалта һайн хани барисаан дахяад һэргээгдэһэн байна. Бидэнэй үмэнэ хамтын нилээд олон уг зорилго табяатай гээшэ.

Бидэнэр Белградта тусхай деклараци баталан абаа һэмди. Тэрэ деклараци соо советско-югославска харилсаанай саашанхи хүгжэлтын арга замууд тодорхойлогдоо бэлэй. Энэ гайхамшагта документ дотор шухалын шухала захяа заабаринууд согсологдоо һэн. Тэдэ захяа заабаринуудай үндэһөөр манай оронуудай правительствонууд мүнөө үедэ өөһэдынгөө хоорондохи харисаа хүгжөөжэ байна. Уласхоорондын эгээн шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай ба социалистическэ Югославиин баримталдаг хараа бодолнууд энэ документ дотор хэлэгдэнхэй. Мүн тэрэшэлэн манай хоёр ороной хоорондо саашадаа эрхилэгдэхэ харилсан ажаллалгын талаар хэдэ хэдэн тодорхой зорилгонууд хараалагдаһан юм.

Энэ декларацяар хараалагдаһан хэмжээ-ябуулганууд манай гаргаһан хамтын хүсэлэл оролдолгын ашаар амжалтатайгаар дүүргэгдэбэ гэжэ бидэнэр мүнөө сэхэ мэдүүлжэ шадаха байнабди. Манай хоорондохи харилсаан нилээд ехээр хүгжэн бэхижээ. Энэ хадаа политическэ харилсан ажаллалгые, экономическа, культурна ба научна холбоо барисаае саашадань хүгжөөхэ ашатай һайн үндэһэ һуури болоно үгэнэ. Манай оронуудай хоорондо иимэ һайн харилсаанай тогтоогдоод байхада, мүнөө үедэ ахадүү арадууднай гүнзэгы ехээр баясаха ёһоороол баясана. Энэ хадаа советскэ ба югославска арадуудай уг зорилгонуудта үнэхөөр тааралдана.

Советскэ Союзай ба Югославиин хоорондохи харилсаае гуримшуулһан ушар гансашье манай оронуудай хани барисаае һэргээхэ, харилсан ажаллалга эрхилхэ талаар шухала удхашанартай байгаа бэшэ, харин бүхы уласхоорондын байдалда элитэ ехэ нүлөө үзүүлһэн байна. Югославитай мүнөө үедэ тогтоогоод байһан харилсаамнай Ленинэй агууехэ ёһо һургаал заабаринуудһаа бүримүһэн үндэһэлжэ гарана. Эдэ һургаал заабаринууд бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ оролсохогүй, тэдэ оронуудай өөрын эрхые, газар дайдын бүрин бүтэн байха ябадалые хүндэлхэ гэһэн удхатай юм.

Уласхоорондын олохон асуудалнуудаар Югослави Советскэ Союзтай адли, дүтэрхы хараа бодол баримтална гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Иимэ дүтэрхы хараа бодол баримталдаг хадань уласхоорондын хэрэгүүдтэ манай харилсан ажаллалгые үргэдхэхэ арга боломжын байһые тэмдэглэхэ аргатайбди. Эдэ бүгэдэмнай арадуудай аюулгүй байдалые, эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ байһаниинь лабтай.

Советскэ-Югославска декларацида гар табигдаһанһаа хойшо үнгэрһэн жэл түүхэтэ ехэ хубилалтын, гайхамшагта хэрэгүүдэй жэл боложо манай оронуудай хоорондохи харилсаанай түүхэдэ орохол.

Өөһэдынгөө һанажа бодожо байһан юумые нюунгүйгөөр бэе бэедээ сэхэ хэлэжэ шадаха байнабди, үнэн сэхэ, һайн ханинар байһан хойноо бэе бэеэ зүбөөр ойлголсохобди гэжэ уридшалан мэдэнэбди. Энэ хадаа манай харилсаануудай эгээн шухала, эгээн үнэтэй зүйлынь мүн. Манай хани барисаа ба харилсан ажаллалга бэе бэеэ ойлголсохо, бэе бэедээ найдаха, ленинскэ һургаал заабаринуудай бата найдамтай үндэһэн дээрэ саашадаашье хүгжэн һалбаржа байхал, энээндэ ямаршье ажаг һэжэг байхагүй.

Манай хани барисаанай урган хүгжэхын түлөө, энэ хани барисаанай үеын үедэ эбдэршэгүй мүнхэ байхын түлөө, энээниие хэзээдэшье юунэйшье һалгааха муудхаахагүйн түлөө, манай социалистическэ гүрэнүүдэй хани барисаанай, арад зондоо зол жаргал, ажана амгалан байдал асархын түлөө духаряа үргэхэ байнаб.

Хани барисаанай түлөө! Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент нүхэр Титын элүүр мэндэ ябахын түлөө! Манай хани, үнэн ленинец, манай дайшалхы нүхэрэй түлөө!

Манай хүндэтэ ханинарай элүүр мэндэ ябахын түлөө!

Нүхэр Иосип Броз Тито харюутай иимэ үгэ хэлэбэ:

Нүхэр ИОСИП БРОЗ ТИТЫН хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэр Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ,

Хүндэтэ нүхэдүүд.

Хани барисаата советскэ орондо ерээд, байхадамнай айхабтар халуун һайханаар бидэниие угтаһанайнь түлөө би өөрөөшье, минии нүхэдүүдшье тон ехээр баясажа байна гэжэ эгээн түрүүшээр дахяад тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Хүтэлбэрилхы хүнүүдтэйшье, үргэн ниитэ арад зонтойшье уулзаха бүримнай тэдэнэр хани ёһоор, адлил анхаралтайгаар бидэниие угтадаг байгаа. Нүхэр Түрүүлэгшэ, манай орон тушаа, тэрэнэй арадууд тушаа, мүн тэрэшэлэн нам тушаа танай хэлэһэн үгэнүүд бидэниие айхабтар халуунаар угтажа байһанайтнай үшөө нэгэ гэршэ болоно ха юм. Тэрэнэйтнай түлөө Танда баһа дахяад халуун баярые хүргэнэб.

Танай орондо ерээд нэгэ хэдыхэн хонохо зуураа, үйлэдбэриингөө хүсэнүүдые хүгжөөхэ, ажана һайн байдалаа дээшэлүүлхэ талаар Советскэ Союзай арадуудай туйлаһан айхабтар ехэ амжалтануудай зарим нэгэнтэйнь танилсаха аргатай байбабди. Мүнөө үеын механизациие бодото һайнаар хэрэглэжэ, жэшээтэ ёһоор элдүүрилэгдэһэн полинууд, айхабтар ехэ барилга, танай столица Москвагай шэнэ, сэнгэлиг урин шарай, эрхим һайнаар эмхидхэгдэһэн хүдөө ажахын Бүхэсоюзна үргэн ехэ выставкэ, промышленна таһагуудтай ба научна павильонуудтай саг үргэлжын промышленна выставкэ—эдэ бүгэдэ хэһэн ажалайтнай бишыхан лэ хубинь мүн. Танай орондо ерээд байха зуураа хайша хайшаа ябажа харахадаа бидэнэр энэ хэһэн ажалайтнай бодото үрэ дүнгүүдтэй бүри һайнаар танилсаха байнабди. Зүгөөр энэ хараһаншье зүйлнүүднай бидэнэрые тон ехээр һонирхуулаа. Советскэ хүнүүдэй ба Советскэ правительствын гаргажа байгаа зохёон байгуулхы, аша үрэ ехэтэй хүсэл оролдолгые эдэ бүгэдэ гэршэлжэ үгэнэ. Энэнь танай зургаадахи табанжэлэй түсэб дотор шэнэ шэнэ хэмжээ-ябуулгануудаар, хараа бодолнуудаар элирхэйлэгдэнхэй.

Арадуудай хоорондохи харилсаануудта шэнэ эрхэ нүхэсэл бии болгохо талаар Советскэ Союзай арад зоной ба правительствын хүсэлэл эрмэлзэлгые Югославиин арадууд сэдьхэлээ ханан ажаглажа байдаг. Манай энэ хараһан үзэһэн юумэн эдэ бүгэдые бүри һайнаар элирхэйлжэ үгэнэ. Һүүлэй жэлнүүдэй турша дотор Советскэ правительствын гаргаһан үүсхэлнүүд дэлхэй дээрэхи түгшүүрилые нилээд ехээр багадхаһаниинь арсашагүй. Хэдэ хэдэн оронуудай харюусалгатай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо нюураараа уулзажа тогтооһон холбоо барисаан энээндэ тон ехэ удхашанартай байгаа. Манай орондо СССР-эй Правительствын делегациин ошоод байха үедэ нюураараа уулзажа тогтооһон холбоо барисаа, өөһэдынгөө һанамжануудые хэлсэһэн ушар манайшье хоорондохи харилсаануудта ашатай һайн нүлөө үзүүлээ гэһэн танай һанамжыетнай би бүримүһэн зүбшөөнэб.

Арсалдаатай асуудалнуудые хэлсээ хэжэ шиидхэхэ, бүхы оронуудай хоорондо мүнөө үеын олониитын-экономическэ, политическэ ямаршье илгаа байг — хамаагүй, харилсан ажаллалга тогтоохо гээшэ уласхоорондын харилсаае шэнэ үндэһэ һууритай болгохын тула гаргагдажа байгаа оролдолго эрмэлзэлгын элитэ ехэ хубинь болоно. Эдэ бүгэдэ али бүхы талаар арадуудай хоорондо үдэр бүриин холбоо барисаа тогтоохо ябадалда туһа хүргэжэ, үнгэрһэн сагай үлэгдэл болохо бэе бэедээ этигэхэгүй ябадалые зайсуулна, саашадаашье зайсуулха байна. Иимэ хүгжэлтэ гээшэ шухала болоһон асуудалнуудые түргэнөөр шиидхэхые эгээн түрүүшээр баадхан эринэ. Европодо сүлөөтэйгөөр худалдаа наймаа эрхилхэ, экономическа, культурна ба бусад али бүхы харилсан ажаллалгые үргэнөөр ябуулха хэрэгтэ ушардаг һаад түбэгүүдые усадхаха гээшэ энээндэ тон ехэ удхашанартай. Тэрээнһээ гадна, саашадань хойшолуулангүйгөөр шиидхэхые хүлеэжэ байһан шухала асуудалнуудай нэгэн болохо буу зэбсэг хуряалгые дурасан хэлэхые хүсэнэб. Энээнтэй дашарамдуулан, зэбсэгтэ хүсэнүүдээ хорооха тухай СССР-эй Правительствын һаяхан гаргаһан тогтоолые Югославиин арадууд һайшаан амаршалба.

Энэ тогтоол олон гүрэнүүдэй хоорондоо, бэе бэедээ этигэхэ ябадал тогтооходо туһа хүргэхэ байна гэжэ тэдэнэр тоолоно. Тиихэтэйгээ хамта Нэгэдэмэл Нацануудай Организацяар дамжуулан, буу зэбсэгые ниитэ дээрэнь хуряаха арга боломжо олгожо үгэнэ.

Экономическа хүгжэлтынгөө талаар гээгдэнги оронуудай, шэнэ нацануудай гаргажа байгаа хүсэлэл оролдолгодо дэмжэлгэ үзүүлхээр Советскэ Правительствын бэлэн байһан ябадалые Югославиин арадууд тон ехэ удхашанартай дээрэ тоолодог байһыень онсо тэмдэглэхые хүсэнэб. Энэ баримта гээшэ мүнөө үеын эгээн шухала асуудалнуудай нэгые эли тодоор заажа үгэбэ. Уласхоорондын байдалда болоһон һайшаалтай хубилалтанууд үндэһөөр бии болоһон шэнэ харилсаанууд үедэ тэгшэ бэшээр хүгжэжэ байһан ушарһаа, ондо ондоо эрхэ байдалда байгаад бүридэн бии болоһон дээрэһээ тус тус оронууд ондо ондоогоор экономическа ба социальна хүгжэлтэ туйладаг гөһэн баримта элиржэ гарана. Нүгөө талаһаань харахада, ниитын хүгжэлтэ ба элдэб илгаануудай мүлирэлгэ гээшэ имагтал уласхоорондын харилсан ажаллалгые, холбоо барисаае хүсэд дүүрэнээр хүгжөөһэнэй эсэстэ гарадаг юм гэһэн баримта бии болоно. Иимэ эрхэ байдалда уласхоорондын экономическа туһаламжа ба харилсан ажаллаха талаар мүнөө гаргагдаһан һэдэлгэнүүдые Нэгэдэмэл Нацануудай Организацяар дамжуулан зүбшэн хэлсэжэ, үрэ ехэтэйгээр хүгжөөжэ боломоор байна.

Уласхоорондын харилсаануудта энэ шэнэ эрхэ байдалые бии болгоходо Югослави нилээд ехэ нэмэри хээ гэжэ хэлэхэдэмни, таанар зүбшөөхэ байхат гэжэ этигэнэб. Өөрынгөө бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэхэдээшье энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, эб найрамдал хамгаалха, Нэгэдэмэл Нацануудай үүргые дээшэлүүлхэ политика тэсэмгэйгээр ябуулхадаашье, экономическа туһаламжа үзүүлхэ ба экономическа харилсан ажаллалга ябуулха шэнэ арга зам бэелүүлхэ гэжэ оролдоходоошье Югослави хадаа мүнөө үеын хүгжэлтэдэ бии болоһон һайшаалтай ушар баримтануудые дэмжэдэг байгаа.

Эгээл тиимэһээ уласхоорондын харилсаануудта гараһан арсалдаатай асуудалнуудые эбэй ёһоор хамтаараа зүбшэн хэлсэжэ шиидхэхэ, иимэ аргаар эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар танай правительствын хүсэл эрмэлзэлгые Югославиин арадууд һайса ойлгожо, һайшаан хаража байдаг. Эб найрамдал ба уласхоорондын харилсан ажаллалга тээшэ тангаригта ёһоор эрмэлзэхэ, Маркс, Энгельс, Ленинэй үзэл сурталла этигэхэ гээшэ манай хоёр ороной хоорондохи хани барисаае, али бүхы харилсан ажаллалгые улам эдэбхитэй болгохо арга боломжо олгоно.

Манай оронуудай хоорондохи али бүхы харилсан ажаллалга арад зондомнай ашатай туһатай байха, дүй дүршэлөө абалсаха, һанамжануудаа хэлсэхэ арга боломжо олгохо, энэнь социализмын хүгжэлтэдэ айхабтар туһатай байха гэжэ би гүнзэгыгөөр этигэнэб.

Нүхэр Булганинай ба советскэ хүтэлбэрилхы нүхэдүүдэй элүүр мэндэ ябахын түлөө, манай оронуудай арад зоной аша туһын тулада, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай илахын тулада, Советскэ Союзай ба Югославиин хоорондохи хани барисаае саашадань хүгжөөхын түлөө энэ духаряа үргэхэ байнаб.

(ТАСС).

ФНРЮ-гэй Президент Иосип Броз Тито Московско автомобильна заводто орожо хараа

Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент Иосип Броз Тито, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүд, июниин 5-да Московско автомобильна заводто орожо хараа. 1946 ондо нүхэр Титын заводто ороһон сагһаа хойшо предприятида болоһон хубилалтанууд тухай автозаводой директор А. Г. Крылов айлшадта хөөрэжэ үгөө. Удаань югославска нүхэдүүд предприятиин цехүүдые хараа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө.

Заводой тон ехэ талмай дээрэ олон мянган зоной хабаадалгатай митинг болоо. Хүдэлмэришэн — инструментальна цехын шлипофщик Л. И. Куркин, конструктор Г. А. Паренков, моторно цехын залуу хүдэлмэрилэгшэ З. П. Корхова үгэ хэлээ. Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент Иосип Броз Титын үгэ хэлэдэхэ, сугларагшад тэрэниие халуунаар угтаа.

Энэ митинг советскэ болон югославска арадуудай эбдэршэгүй хани барисаае эли тодоор харуулаа.

(ТАСС).

Атарай амтан ногоондо бэлшээжэ,

Уржадэр Улан-Удэдэ оперо ба баледэй театрын байшан соо республикын түрүү хонишодой, мал адуулагшадай зүблөөн боложо дүүрэбэ. Энэ зүблөөндэ республикын колхоз болон совхозуудай 335 түрүү хонишод, мал адуулагшад хабаадалсаа.

«Зунай бэлшээриин үедэ малаа зүбөөр харууһалжа, малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар хонишод, мал адуулагшадай зорилгонууд тухай» элидхэл КПСС-эй Бурят-Монголой Обкомой хүдөө ажахын таһагые даагша нүхэр М. А. Худяков хэбэ. Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ малшад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар олоһон өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай зүблөөндэ хабаадагшадта хэлэжэ үгэбэ.

Түрүү хонишодто, мал адуулагшадта БМАССР-эй Хүдөө ажахын Министерство шан бэлэг барюулаа.

Зүблөөндэ хабаадагшад үсэгэлдэр Улан-Удын паровозо-вагонно, механизированнэ шэлэй заводуудаар, сэмбын фабрикаар ябажа эдэ предприятинуудай хүдэлмэритэй танилсаа.

Нүхэр М. А. Худяковай элидхэлһээ

— Бүхы оронойнгоо ажалшадтай хамта манай республикын малшад партиин XX съездын тогтоолоор хүдөө ажахын урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлсэхын түлөө шангаар тэмсэжэ байна — гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Хүйтэн хабарай болобошье һаа, орооһото культура, кукуруза богони болзорто таригдаа, шэниисэ тарилга нёдондонойхиһоо ехэ болоо. Мүн ногоон конвейертэ зорюулагдажа, нилээд ехэ талмай дээрэ элдэб культуранууд таригдаһан байна.

Зүгөөр манай республикын ниитын малажалые хүгжөөлгэдэ ехэ дутагдалнууд бии. Малай үбэлжэлгэ энэ жэлдэ ехэ бэрхэтэй, хэсүү байдалда үнгэрөө, тэжээлэй ехэ дутамаг дээрэһээ нёдондонойхиһоо олон мал үхэһэн байна. Илангаяа Баргажанай, Сэлэнгын, Ториин аймагуудта мал олооро гарзалаа. Үнгэрһэн долоон һара соо хэдэн мянган үнеэд, эхэ хонид хороһон байха юм. Баргажанай, Кяхтын, Иволгын, Зэдын, Түнхэнэй аймагуудта эхэ малнууд ехээр хороогдоо.

Энэ үе соо республикын колхозууд 275 мянга гаран хурьга, 44 мянган тугал, 39 мянга шахуу поршоонхо абаһан байна. Тэрэниие 100 эхэ малда хубаахада 62 хурьган, 49 тугал, 1 эмэ гахайда 5 поршоонхо хүртэнэ. Эды шэнээн түлнүүдэй абтабашье, колхозуудай малай тоо — хониниһоо бэшээрээ—бүхы дээрээ олон болоогүй байшоо.

Шэнэ түлнүүдэй хойноһоо харууһалга муу байжа, нилээд олон хурьгад, тугал, поршоонхо гарзада ороо. Илангаяа Баргажанай, Яруунын, Курумканай, Сэлэнгын болон бусад аймагуудта түл олоор гарзалба. Шэнэ түлнүүдые үхүүлһэнһээ, эхэ малай һубайрһанһаа боложо, абтаха байһан бүхы түлэйнгөө гурбанай нэгые абанагүйбди. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохогүй гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Удаань элидхэлшэ малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ асуудалда тогтобо. Мүрысэжэ байһан Читын областьһоо энэ талаар манай республика гээгдэжэ ябана.

Эрхим һайн малшадтай, үргэн ехэ бэлшээритэй, гол түлэб малажалтай республика байһан аад, һү, мяха абалгаар хамагай һүүлдэ шахуу ябахамнай байна. Кяхтын, Зэдын, Хориин ба бусад зарим аймагуудай колхозуудай һү һаалгаяа нилээд ехээр дээшэлүүлбэшье, һү абаха жэлэй түсэб хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байна.

Мүнөө үнеэдһээ һү ехээр һааха тааруу саг ерээ. Бэлшээриин үедэ һү һаалгые эрид дээшэлүүлжэ, үүлтэртэ үнеэн бүриһөө үдэртөө пүүд, нютагай үүлтэрэй үнеэнһээ хахад пүүд һү һааха болоно. Тиигэбэл, һү һааха жэлэй түсэб дүүргэгдэхэ байна.

Зунай бэлшээриин үедэ үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ мал адуулагшад ехэ үүргэ дүүргэхэ юм. Кяхтын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой адуулгашан Даба Чимбеев, Кабанскын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой адуулгашан Семен Власов болон бусад эрхим адуулгашадай дүй дүршэл тухай элидхэлшэ тогтожо хэлэбэ.

Гэбэшье, һаалиин гүүртэдэ ажалладаг хэдэн мянга гаран мал адуулагшад бултадаа түрүүшүүлдэл адляар хүдэлнэ гэхэ аргагүй. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша нүхэр Хоборков ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг, аяар 8—9 час болоһон хойно малаа бэлшээридэ гаргаад, үдэшын 5—6 час багта гэдэргэнь намнажа ерэдэг.

Мүн иимэрхүүгээр Сэлэнгын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой адуулгаша нүхэр Цыденов хүдэлмэрилнэ. Тэрэ адуулгаша хэды үнеэд хээлитэй, хэдынь һубайб гэжэ мэдэдэггүй. Тиимэһээл энэ гүүртынхид үнеэн бүриһөө үдэртөө миин 2 литр һү һаадаг байһаниинь гайхалтай бэшэ.

Республикын олонхи колхозуудта заншал болошоһон мал адуулгын хуушанай гурим мүнөөдэрэй эрилтэнүүдые ханганагүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Малые ямаршье эмхигүйгөөр бэлшээри дээрэ тараажар хихада, тэндэхи ногоон тиирэгдэжэ, һайнаар ургадаггүй, малайшье эдихэ ногоон гарадаггүй. Мүн малнууд байраһаан орой гаргагдажа, эртэ оруулагдана; түхэреэн сүүдхэ соо адуулга ёһотой һайнаар эмхидхэгдэнэгүй; малай уһалалга, нэмэлтэ тэжээл үгэлгэ, малые амаруулга ямаршье гуримгүйгөөр эмхидхэгдэнэ.

Нёдондо жэлдэ малые бэлшээн таргалуулха ба шахаха, ажалай дутагдалтайгаар эмхидхэгдэһэнһээ боложо, колхозуудай тушааһан бүхы малай гурбанайнь нэгэ хубинь туранхай байжа, хэдэн зуун центнер мяхан миин хосорһон байна.

Тиигэбэшье, энэ хэрэгые муу бэшээр эмхидхэжэ, нилээд һайн үрэ дүн туйлажа, гүрэндөө тарган, тарганшаг мяха ехээр тушааһан колхозууд бии. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой мяханай-товарна фермын үхэр 110 үдэрэй туршада бэлшэхэдээ тус бүридөө дунда зэргээр 85,8 килограммаар шэгнүүрээ нэмээһэн гэхэ гү, али тус бүридөө дунда зэргээр 267 килограмм болоо. Хонидынь гүрэндэ тушаагдахадаа дунда зэргээр тус бүридөө 52 килограмм болоһон байна. Энээнһээ бүри һайн амжалтые мал адуулагшад Цыден Санжижапов, Цыретор Батуев гэгшэд туйлаһан байна.

Зунай бэлшээриин үедэ Байкало-Кударын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой адуулгаша Яков Петрович Березовский, Түнхэнэй аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой адуулгаша Даша Дармаев, Кударын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой адуулгашан Ландин болон бусад һайн амжалта туйлаһан байха юм.

Мүнөө жэл эбэртэ малай толгой бүриин шэгнүүрые 80 килограммаар, хони—14 килограммаар зунай бэлшээриин үедэ шэгнүүриень нэмээхэ гэһэн зорилго бэлшээриин гүүртын адуулгашадай урда табигдана.

Мүнөө энэ зорилгоёо дүүргэхэ саг ерээ гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Тиимэһээ нэгэшье үдэрые гээнгүй бэлшээн таргалуулагдаха малаа илгажа, тусхай гүүртэнүүд болон отарануудые эмхидхэжэ, олон малтай колхозуудта мяханай-товарна фермэнүүдые бии болгохо шухала. Бэлшээридэ гараха малнууд зооветеринарна комиссинуудаар харагдаха, һэргылэмжын тусхай эмнэлгэ хэгдэхэ, бүхы малаа эрхэ бэшэ шэгнээд, адуулгашадта актаар тушааха ёһотой.

Хонишодой урда табигдаһан зорилгонууд тушаа хэлэхэ зуураа, мүнөө жэл хурьгадые олоор абажа, хонидоо гарзалуулангүйгөөр үбэлжүүлжэ, хонидойнгоо тоое 24 процентээр олошоруулха аад, арайхан гэжэ 14 процентээр дээшэлүүлээд байһан тухайгаа хэлэбэ.

Элидхэл дотор республикын түрүү хонишодой: боргойн совхозой хонишон Гармажап Цырендоржиевай, Бальжит Цыбеновагай, Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Трофим Дементьевич Брылевой, Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой хонишон Цыренжап Норбоевой, Хориин аймагай «Гигант» колхозой хонишон Таисия Васильевна Машановагай туйлаһан амжалтанууд тушаа тодорхойгоор хэлэгдэбэ. Хониной нооһо хайшалалгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, хониной һубайрха ябадалые болюулха, хурьгадые эхэһээнь саг соонь һалгааха, эхэ хонидые ороондо орохоһоонь түрүүн һайнаар таргалуулха, мүн хониёо үбэл эртэ хурьгалуулха асуудалнуудта элидхэлшэ анхаралаа ехээр хандуулба.

Зунай бэлшээридэ ябаһан малда ногоон нэмэлтэ тэжээл үгэхэ, бэлшээриин газарта малай зунай лагерь эмхидхэхэ, зунай халуун үедэ малые уһаар хүсэд хангаха асуудалнууд дээрэ элидхэлшэ тогтобо. Малай зунай бэлшээрие эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, гүрэндөө бүри ехэ һү, мяха, нооһо үгэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхые зүблөөндэ хабаадагшадые уряалба.

☆ ☆

Хайшан гэжэ һубай мал таргалуулнабиб

(Байкало-Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Хусай Илыгеевэй хэлэһэн үгэһөө)

Би малажал дээрэ хүдэлмэрилжэ эхилһээр 15 жэл, тэрэ тоодо адуулгашаар хүдэлмэрилжэ эхилһээр арбаад жэл боложо байнаб. Һүүлэй жэлнүүдтэ һубай мал харадагби. Гүрэндөө үхэрэй тарган мяха ехээр тушаахын, үлөөшэдыень үбэлжэлгын үедэ һайнаар ондо оруулхын тулада зун-намарай сагта малаа һайнаар таргалуулха хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ би 240-өөд толгой һубай мал, тэдэнэй дунда эрэшье, эмэшье хашарагууд, гуна, гунжануудшье, байгаа—хаража байгаад, зунай һаранuудта толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые дунда зэргээр 120 килограммаар нэмээһэн байнаб. Харин сүүдхэ бүри мал бүхэн дунда зэргээр килограммһаа үлүүгээр шэгнүүрээ нэмээжэ байгаа.

Зунай һаранuудта би хайшан гээд һубай малые һайнаар таргалуулдагбиб гэхэдэ, тэдэниие сүүдхэ дүүрэн гэхэ гү, али үдэр һүнигүй бэлшээдэг байнаб. Зундаа бидэнэр малаа 2—3 час болоод лэ хэбтүүлжэ, хибэдэһыень хибүүлдэг, амаруулдаг байнабди. Иигэжэ малнууднай сүүдхэдээ арбаад дахин хэбтэжэ, хибэдэһээ хибээд, һүүлээрнь эдеэлжэ байдаг. Зундаа ногооной эгээл шэмэтэй байха үедэ үнеэдые үдэр һүнигүй адуулжа байхада сүүдхэдээ шэгнүүрээ хоёр килограммһаа дээшэшье нэмээжэ байдаг юм.

Бэлшээриингээ газарые хубаарилан татаад, һэлгүүлжэ байжа малаа адуулхада аргагүй һайн. Бидэнэр бэлшээриин газараар дутамагбди. Тиибэшье, бэлшээриингээ газарай нэгэ хубида малаа хэдэн үдэр соо адуулаад, 6—7 хоног соо тэрэ газараа амаруулхаяа оролдодог байнабди. Малай ябаагүй байхада бэлшээриин ногоон хэдэхэн хоног соо һэргэшэдэг. Зундаа малые саг үргэлжэ уһалжа байха хэрэгтэй. Манай эндэ уһа намаг элбэг тула малнай уһааршье дутадаггүй, зундаа балай ехээр халуудадагшьегүй юм.

Таргалуулагдаха малые үдэр һүнигүй бэлшээхэл хэрэгтэй гэжэ дахин үшөө хэлэнэб. Мал ехээр эдиһэндээ яахашьегүй, гансал таргалдаг юм. Тиимэһээ илангаяа һүниндөө малые һайнаар, удаан саг соо бэлшээхэ шухала. Гүрэндөө тарган мяха ехээр тушаадаг болохын түлөө малые сүүдхэ дүүрэн бэлшээхэ арга хэрэглэгты!

Нарин, нарибтар нооһо ехээр абадаг болоё

(Боргойн совхозой хонишон Цыбеновагай хэлэһэн үгэһөө)

Манай совхозой хүдэлмэрилэгшэд нарин ба нарибтар нооһотой хонидые олоор үсхэхэ, Эхэ орондоо эрхим шанартай нооһо ехээр тушаахын түлөө үсэд шангаар ажаллажа байна. Тиихэ зуураа, нилээд һайн амжалтануудые туйлаһан байна.

Энэ ямар аргаар туйлагдааб гэхэдэ, нёдондо жэлдэ орооһото культуранууд болон кукуруза ехээр тарижа, малдаа шэмэтэ һайн тэжээл элбэгээр бэлдэһэн байнабди. Кукуруза 1400 гектар талмайда таригдажа, һайн ургаса абтаа һэн. Тэрэнэй ашаар нилээд ехэ силос даража абаһан, мүн набшааараншье малда эдюулһэн байнабди. Үбэл хабарай үедэ малдаа шэмэтэ силос бардамаар эдюулээд, 80—90 тонно силос дүтынгөө колхоздо туһа болгон үгөөд, үшөө 2—3 траншейдэ дарагдаһан силосые ерэхэ жэлдэ эдюулхын түлөө орхёод байнабди.

Би үбгэжөөлтээ нёдондо намар 320 толгой нарин нооһотой эрэ хурьгадые даажа абаһан байгааб. Тэдэнээ һайнаар харууһалжа, эдеэлүүлжэ байһанайнгаа ашаар, 1956 оной апрелиин 1-дэ тус бүриинь амидын шэгнүүрые 53,8 килограммаар ехэ болгожо, 1900 түхэриг мүнгэн шан абаабди. Хэрбээ хонин бүриһөө 4,5 килограмм нооһо абаха даалгабаритай һаа, 5 килограмм нооһо абаха гэһэн уялгатайб.

Мүнөө жэл манай совхоз 10 мянга гаран хурьга абаа. Теэд хурьгадые гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлгэдэмнай гэдэһэнэй элдэб үбшэн ехээр тойбо татана. Энэ үбшэн урзандаһаа хойшо манай совхоздо бии болоод байна. Тэрэ үбшэнтэй тэмсэхэ хэрэгтэмнай Республикын ветеринарна эмнэлгын эмхи зургаануудай зүгһөө, эрдэмтэдэй талаһаа туһаламжа хэрэгтэй болоод байна. Тэрэ үбшэнтэй һайнаар тэмсэжэ шадаа һаа, 1960 ондо манай совхоз 50 мянга гаран толгой хонитой боложо шадаха байна.

1957 оной үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлдэжэ, малдаа тэжээл элбэгээр абажа, орооной кампаниие эмхитэйгээр үнгэргэжэ, ерэхэ жэлдэ бүри һайн амжалта туйлахые республикын бүхы малшадые уряалнаб.

Түрүүшүүлэй мэргэжэлые бүгэдын шадабари болгоё

(Окино-Ключевскойн МТС-эй главна зоотехник нүхэр Зимеревэй хэлэһэн үгэһөө)

Мүнөөдэрэй суглаанһаа бидэнэр нилээд һайн юумэ ойлгожо абаабди. Иимэ зүблөөнүүдые үе үе болоод лэ үнгэргэжэ байбал, ехэ аша туһатай байгаа.

Би нёдондо зооветинститут дүүргээд, түрүүшынгээ жэл хүдэлмэрилжэ байнаб. Минии хүдэлмэридэ бэрхэшээл яһала ушардаг. Тиигээд, институтда һуража абаһан юумэмни бэрхэшээлнүүдтэй тэмсэхэдэ ехээр туһална. Малажалдахи дутагдалнуудые усадхахын түлөө хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлнэбди. Июниин 10-һаа эхилжэ, хонидойнгоо нооһо хайшалхамнай.

Мүнөө жэл МТС-эймнай харьяата колхозуудта кукуруза ехээр таригдаа. Тэрэнэй ургасаар үнеэн бүридэ 5 тонноһоо бага бэшэ силос даража абаха гэһэн түсэб табигданхай. Кукурузын ургасые һайнаар харууһалжа, энэ түсэбөө арга бэшэ дүүргэхэбди.

Манай харьяата колхозуудта зооветхүдэлмэрилэгшэд дутамаг. Тиимэһээ мүнөө жэл тусхай һургуули дүүргэгшэдые колхоздо хүдэлмэрилхөөр эльгээхые хүдөө ажахын министерствоһээ эрихэ байнаб.

Харьяата колхозуудтамнай эхэ малай һубайрха ушар үргэлжэлһөөр. Энээнтэй хэды тэмсээшье һаа, үрэ бага байна. Ушар юуб гэхэдэ, эхэ малые искусственнаар үрэжүүлгэ биратай һайнаар эмхидхэгдэнэгүй. Үнеэдые искусственнаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Энээн тушаа Хүдөө ажахын министерство һаналаа табинагүй гээшэ ха. Мүн хонидые искусственнаар үрэжүүлгэдэ хэрэгтэй болохо түхеэрэлгэнүүд үшөөл дутамаг байна.

Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, тэрэниие бүхы малшадай шадабари болгохын түлөө республиканска хүтэлбэрилхы эмхи зургаанууд, мүн бидэшье ехээр оролдохо зэргэтэйбди. Тиигэжэ малшадай урда парти, правительствын табиһан зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга нүхэсэл олгогдохо болоно бшуу.

☆ ☆

Үнеэдые бүхэли сүүдхэ адуулхада һүн ехээр һаагдана

(Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Алексей Поповой хэлэһэн үгэһөө)

Урдань манай колхозой һаалишад үнеэдһээ һү ехээр һаажа ширадаггүй байгаа. Харин һүлүэй жэлнүүдтэ үнеэдые харууһалга, эдеэлүүлгын шэнэ шэнэ арга дүршэлнүүдые хэрэглэдэг боложо, һү һаалияа нилээдшье ехэ болгожо байнабди.

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай гүүртынхид нютагай үүлтэрэй үнеэдһээ анха түрүүшынхеэ яһала ехэ һү, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 950 литр һү һааһан байна. Үнгэрэгшэ жэлэйнгээ амжалтаар зоригжоһон манай һаалишад энэ жэлдэ бүри ехэ урма хэшээлтэйгээр ажаллажа байнхай. Тиигэжэ ажахын жэлэй үнгэрэгшэ найман һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 733 литр һүн һаагдаа. Зунай һаранuудта бидэнэр һү һаалгаяа бүри дээшэлүүлжэ, ажахын жэлэй дүүрэтэр үшөө энэ тухай һү һааха зорилготойбди.

Ямар аргаар бидэнэр үнеэдэйнгээ һү үгэлгые горьтойгоор дээшэлүүлээбибди гэхэдэ, үбэлжэлгын үедэ үнеэдээ байра соо уяанда байлган эдеэлүүлдэг, харууһалдаг болообди. Үнеэд тус тустаа өөһэдын нормотойгоор эдеэлүүлэгдэнэ. Үбһэ тэжээл һайнаар бэлэдхэгдэн буйлуулагдадаг, амтаруулагдадаг болоо. Тиихэдэ зунай бэлшээриин үедэ үнеэдээ үдэр, һүнигүй, сүүдхэ дүүрэн бэлшээдэг болообди. Энэ аргамнай ногооной үедэ үнеэдэй һү үгэлгые дээшэлүүлгэдэмнай шиидхэхы удхашанартай байгаа. Үнеэд һэрюун байхада, илангаяа һүниндөө аргагүй һайнаар бэлшэдэг, садатараа эдеэлдэг байна.

Би һаалиин гүүртын мал адуулгашаар долоодохи жэлээ хүдэлжэ байнаб. Үнеэдээ үдэр, һүнигүй адуулхадаа хирэ-хирэ болоод лэ, тодорхойлон хэлэбэл, 2—3 час болоод хэбтүүлжэ, хибэдэһыень хибүүлхэдэ һайн. Үнеэнэй хибэдэһээ хибэхэ үедэнь лэ дэлэндэнь һү орожо байдаг юм. Мүн һүниндөө, үдэшэ үглөөнэй һэрюундэ һайнаар садаһан үнеэдые хэбтүүлжэ байхада бэедэншье амар. Зунайшье, үбэлэйшье сагта үнеэдые дүүргэтэй соонь уһалжа байха хэрэгтэй. Зүгөөр, уһа хомортой газарта үнеэдэй элдэб тогтомол муухай уһанһаа ууж... болохо. Тогтомол уһан соо элдэб хорхой шумуул байдаг тулада үнеэдээ гол горхонуудай, урдаһан сэбэр уһаар уһалхаяа оролдохо хэрэгтэй. Үнеэдтээ бидэнэр дуратай соонь тэжээлэй дабһа эдюулжэ байдагбди.

Зунайшье, мүн бэшэшье сагуудта үнеэдэйнгээ бэлшээрие һэлгэжэ байха гээшэ тон шухала удхашанартай. Бидэнэр бэлшээриеэ хэдэн хэһэг болгожо хубаагаад, нэгэн дээрэнь 6—7 хоног соо үнеэдээ бэлшээдэгбди. Үнеэдые хирэ-хирэ болоод хужартай бэлшээринүүдтэ адуулхада һайн. Иигэжэ бэлшээриеэ ээлжээгээр хэрэглэжэ байхада үнеэдэйнгээ һүнэйнь гарасые адуулгашан үдэр бүхэн шалгажа байха ёһотой. Би хэрбээ нэгэ бэлшээри дээрэ үнеэдээ адуулжа байгаад, һүнэй багаар һаагдадаг болобол һаань, удаахан саг соо малай ябаагүй байһан үзүүр ногоотой бэлшээридэ абаашажа адуулдагби.

Саашалаа бидэнэр түрүүшүүлэй шэнэ шэнэ аргануудые хэрэглэжэ, һү һаалгаяа бүри дээшэлүүлхэбди. Хэрбээ һайнаар эдеэлүүлээд, шадамараар бэлшээгээд байгаа һаа, манай нютагайшье үүлтэрэй үнеэдһээ жэлдээ 1500—2000 литр һү һааха болохо юм. Үнеэдээ һүниин сагта үдэшэ үглөөнэй һэрюундэ һайнаар адуулхаяа оролдогты. Үнеэдые сүүдхэ дүүрэн адуулжа байгаа һаа, урданайхидаа орходоо 2—3 дахин ехэ һү һаадаг болохот.

Кукурузын аша үрэ

(Зэдын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша нүхэр Цыбикжаповай үгэһөө)

Манай Борьёогой Сталинай нэрэмжэтэ колхоз урда жэлнүүдтэ үнеэн бүхэнһөө 300-һаа дээшэ литр һү һаадаггүй шахуу байһан юм. Һүүлэй хоёр жэл соо үнеэдэймнай үүлтэр гэнтэ һайжаршоод, һү ехээр абадаг болоо бэшэ, харин үнеэдээ зун намарай үедэ һайнаар бэлшээжэ, кукурузын силос ехээр эдюулжэ һү һаалгаяа нилээд ехэдхээбди.

Хэрбээ 1955 ондо бүхэли жэл соогоо манай колхоз 125 мянган литр һү һааһан байгаа һаа, ажахын энэ жэлэй үнгэрһэн 7 һара соо эды шэнээн һү һаагаад байна. Энэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэхэдэ, нэн түрүүн нёдондо жэл түрүүшынхеэ кукуруза ехэ газарта тарижа, һайнаар харууһалжа, баян ургаса абаад, гээлтэ хоролтогүйгөөр силос болгожо дараһан байгаабди. Тэрээнһээ гадна, зун-намарай урин дулаан сагта үнеэдээ зүбөөр бэлшээн таргалуулжа, шадал тамирынь дээшэлүүлһэн байгаабди. Тиигэжэ үнеэднай үбэлжэлгэдэ орходоо тобир тарган ороһон байгаа. Үбэлжэлгын үедэ кукурузын силос ехээр эдиһэн дээрэһээ һүшье ехээр үгэһэн, тарган тобиршье, түлыншье гарзагүй ондо ороо.

Минии адуулгашаар хүдэлдэг гүүртынхид үнгэрһэн 7 һара соо 1... мянган литр һү һаажа, аймаг соогоо түрүү һуури эзэлээд, дамжуулгын Улаан туг барижа байна. Түлнүүдаа бултыень эхэһээнь һалгаажа, түлигдэдэггүй байрада түлжүүлхэ шэнэ арга хэрэглэһэнэй ашаар һү һаалгашье ехэ болоо, нэгэшье түл гарзалангүй ондо ороо.

Зунай сагта үнеэдээ адуулхадаа тэдэнээ үдэртөө 3—4 дахин уһалдаг, бэлшээриинь һэлгэжэ байгаад, һайн ногоондо ябуулжа, садатарнь эдеэлүүлхые оролдодог байнаб. Һаалишан адуулгашан хоёр һү ехээр һааха гэһэн нэгэл зорилготой юм. Тиимэһээ манай гүүртынхид эбтэй һайнаар ажалладаг. Малажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые ажалдаа үргэнөөр хэрэглэжэ, кукуруза ехэ газарта тарижа, баян ургаса ургуулаад, тэжээлэй һайн баазатай болохобди. Энээнэй ашаар 1956 ондо нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада һү һаалгаяа хоёр дахин ехэ болгохобди гэһэн уялгаяа манай колхозой малшад заатагүй дүүргэжэ, хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ өөһэдынгөө хубитые оруулха.

Гүрэндөө тарган мяха тушааяа

(Кяхтын аймагай Калининой нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша нүхэр Арьяевай хэлэһэн үгэһөө)

Гүрэндөө тарган мяха тушаахын тулада манай колхоз һубай малай гүүртэнүүдые бии болгожо, эбэртэ бодо малаа зунай үедэ ехээр таргалуулхын тулада оролдолго гаргадаг боложо байна.

Һубай малые адуулгашаар би табадахи жэлээ хүдэлнэб. Даажа абаһан малаа жэл бүхэндэ тарган ба дундаһаа дээшэ шадалтай болгожо колхоздоо тушаадагби. Нёдондо зунай эхээр 102 буруу хашараг тушаажа абаһан аад, бултыень дундаһаа дээшэ, тарган шадалтайгаар колхоздоо тушааһан байнаб. Мал харууһанайнгаа түлөө 1955 ондо 1... ажалта үдэр олоһон, тэрээнһээ гадна, 216 килограмм мяха, нэгэ бэ... нэмэлтэ түлбэри болгожо ... үгтэһэн байна. Мүнөө жэлдэ 110 һубай мал тушаажа абаад, атар бэлшээридэ гаргаад адуулжа байнаб. Тэдэнээ бултыень таргалуулаад колхоздоо тушаахаб.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүблөөндэ хабаадагшадта өөрынгөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэһэн түрүүшүүл (зүүн гарһаа)—Байкало-Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Х. Илыгеев, Зэдын аймагай Боргойн совхозой хонишон Д. Цыбенова, Курумканай аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Г. Бельков, Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Ц. Гармаева гэгшэд.

Ф. Моренецэй фото.

…ашаг шэмыень дээшэлүүлэе малайнгаа

…ногоон конвейер ехээр хэрэглэе

(…нгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ …хозой үүлтэртэ үнеэдэй һаалиин …гүүртын мал адуулагша нүхэр Содномовой хэлэһэн үгэһөө)

…анай эндэ зунай эхеэр бороогүй, …хуурай сагуудай болодог дээрэ… илангаяа июнь һара соо бэлшээ… ногоон ' уу байжа, үнеэд сада… …гүй, һү һаалишье дээшэлдэггүй …а. Мүн намар тээшэ бэлшээ… ногоон хагдаржа, мал садахаяа …шодог. Иимэ байдаг хадань юу хэрэгтэйб?

…н, намарай сагта үнеэдһээ һү … һаахын тулада ургажа байха …нь эдюулхээр овёс, кукуруза гэ… …тын культурануудые ехээр та… хэрэгтэй. Зундаа бэлшээриин …ндо нэмэлтэ болгон ногоон тэ… эдижэ байһан үнеэдһээ һүн … гараха байна бшуу. Иигэжэ …а ногоон тэжээл эдюулдэг бо… …ной ашаар урзанда жэл манай … үнеэн бүриһөө дунда зэргээр … литр һү һааһан байгаа һаа, үн…шэ жэлдэ 3400 литр һаагаа.

…эрэгшэ жэлдэ манай колхоз …н конвейер гэжэ тарилга … багаар хэһэн байгаа. Энэ жэл… …дондонойхидо орходоо һураг… …хэ газарта зундаа, намартаа …а эдюулхын тулада тарилга …э.

…даа һаамхай үнеэдые шадаал …удаан саг соо бэлшээхэдэ һү … үгэдэг. Үнеэдые гуримтайгаар …сагта бэлшээридэ гаргажа, бэл…һээ буулгажа, һаажа, ама…а байха хэрэгтэй.

…хоз бүхэн һаалиингаа гүүртын …тэ эдюулхын тулада тарилга …аргатай. Һү ехээр һаахын, ма… …һайнаар таргалуулхын тулада …н конвейер ехээр хэрэглэдэг …ты.

…артиин даалгабари …атагүй дүүргэгдэхэ

(…урумканай аймагай Хрущевой …мжэтэ колхозой мал адуулагша …хэр Бельковой хэлэһэн үгэһөө)

…тымнай тала нёдондо ехээр …жа, үбһэ ногооншье, тарьян… …ехэ багаар абтаһан байгаа. …жэ урда урда жэлнүүдтэ ор… …ехэ багахан үбһэ тэжээлтэй …элгэдэ ороһон байгаабди.

…э тэжээлэй бага байһан жэл… …э үнеэдэй ашаг шэмые дээшэ… …э хэрэгтэ мал адуулагшан ехэ … дүүргэдэг байна. Ямар ехэ ха… …агатай байһанаа һайн мэдэр… …бэл хабарай сагта үнеэдээ һайн …эридэ адуулжа, зүбөөр уһалха, …һалха гэжэ оролдоһон байгааб. … тэжээл багатай байһыемнай …кэ, гүрэмнай манда концентрат … ехээр туһалаа. Тэрээндэнь … колхознигууд ехээр баярлана…

…нии хүдэлжэ байһан фермэдэ …аамхай үнеэн бии. Үбһэ тэжээ… …багашье һаа, һайнаар бэлшээ… …аруулһалжа шадаһанай ашаар …ье толгой гарзалуулангүйгөөр …ороо бди. Үнгэрһэн 8 һара соо … бүриһөө 500 литр һүн һааг… Мүнөө жэлдэ ногоон конвейер … үбһэ ногоо ехээр тарижа, һү …ехээр һааха зорилго табинхай… Тиигэжэ Коммунистическэ пар… XX съездын колхознигуудай … табиһан зорилгые хүдөөгэй …унистнууд болон бүхы колхоз… …заатагүй болзорһоонь урид …эхэ байха.

…публикын партийно-советскэ …удай болон бусад эмхи зур… …удай хүтэлбэрилэгшэд холын …удаар ябахадаа мэндыемнай …лэ бусангүйгөөр, маанадта, …эй коммунистнуудта, ажахы… саашадань зүбөөр эрхилхэ …эмнай тодорхой заабари саа… …үгэдэг болохо бэээ гэжэ най…а.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүблөөндэ хабаадагшад театрын зал соо элидхэл шагнажа һууна.

Үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һаахын түлөө

(Яруунын мяха-һүнэй совхозой үхэршэн нүхэр Балдановай хэлэһэн үгэһөө)

Манай совхозой малшад малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө жэлһээ жэл бүри оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа байна. Нёдондо манай гүүртын 97 үнеэдһээ тус бүриин 1295 литр һүн һаагдаһан байгаа.

Мүнөө жэл КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон совхозой малшад бүри ехэ уялгануудые абаа. Минии адуулдаг гүүртын һаалишад бүхы дээрээ үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха гэһэн уялга абанхай. Үнгэрһэн 8 һарын туршада гүүртынгээ 91 үнеэдһээ тус бүриин 909 литр һү һаагаад байнабди. Энэмнай нёдондоной энэ үеынхиһөө 152 литрээр ехэ болоно.

Манай һаалишад, мүн бишье үнеэдэй һубайралгатай ехэ шангаар тэмсэдэгбди. Тиигэжэ манай гүүртэдэ үнеэд һубайрхаяа болинхой. Нёдондо 97 үнеэдһээ 97 тугал абаа һэмди. Мүнөө 91 үнеэдһээ 71 тугал абаад, 61 үнеэдээ бухада оруулаад байнабди. Гэхэ зуура, үнеэдые бултынь ороондо оруулха шухала гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Манай гүүртын һаалишад эбтэй эетэйгээр хүдэлжэ, бүхы һанаа сэдьхэлээ ажал хүдэлмэридөө хандуулдаг юм. Иигэжэ хүдэлхэдэ ажалшье урагшатайгаар бүтэдэг. Һаалишадай мүрысөөндэ Нина Кузнецова түрүүлжэ гаранхай. Энэ һаалишамнай партиин уряалаар хүдөө ажалда хүдэлхөө ерэһэн хүн. Мүнөө энэ һаалишан үнеэн бүриһөө 1200 литр һү һаагаад байна.

Бүдүүн, концентрированнэ тэжээл малда үгэхэдөө зоотехнигүүдэй зохёоһон рационние баримталдагбди. Тиихэдээ малда тэжээл буйлуулжа үгэхые оролдодог байнаб.

Мүнөө жэлһээ эхилжэ, һаалишаднай үнеэдээ хоёр дахин һаадаг болоо. Тиихэдэмнай урда жэлнүүдтэ 3—4 дахин һаадаг һаа бага бэшэ, харин бүри ехэ һүн һаагдадаг болоо. Тиигэжэ малшадай ажал нилээд хүнгэрһэн, һүнэй өөрынь үнэ сэн химдарһан байна.

Зунай үедэ бүхы мал адуулгашад болон хонишод хээгүүр бэлшээри дээрэ ябадаг гээшэ. Тиихэдээ ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдые абаха гэхэдэ, даб дээрэ олдодоггүй. Манай ажаллажа байһан газараар нүүдэл наймаан ябадаггүй. Мүнөө жэл энэ дутагдалые усадхажа, адуулгашад болон хонишодые үргэн хэрэглэлэй эд топараар хангажа байхые, нүүдэл наймаа үргэнөөр эмхидхэхые дурадхаха байнабди. Гэхэтэй хамта, малшадай үбэлдөө һуудаг гэр байрые заһаха, шэнээр бариха хэрэгтэ анхарал табихаар саг болоо. Бидэнэр абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэбди.

Эндэ дуулаһан, ойлгоһон һонинуудаа суглаанда хабаадаагүй нүхэдтөө хэлэжэ үгөөд, бүхы ажал хүдэлмэреэ бүри һайжаруулхабди.

Үбһэ тэжээл ехээр бэлдэе

(Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишсн нүхэр Занаевай хэлэһэн үгэһөө)

Үнгэрэгшэ үбэл манай хүдэлмэридэ ехэ хүндэ хүшэр байдал тохёолдоо. Үбэлжэлгын үедэ хонин бүридэмнай ойроол 20 килограмм үбһэн хүртөө һэн. Тэрэ үбһэмнай январь һара дүүрэтэр арай гэжэ хүрөө. Тиихэдэ саһан ехэ, хагдан бүхыдөө дарагдашанхай байгаа.

Би бүхэли үбэлдөө 286 толгой зуһаг хонидые адуулжа ороо б. Январь һараһаа эхилээд эдэ хониднай үбһэ бүри эдеэгүй. Тиигэбэшье, эдэ хонидоо нэгэшье толгой үхүүлэнгүй ондо оруулһан байнаб.

Энээниие хайшан гээд туйлаабиб гэхэдэ, бүхэли үбэлдөө өөрөө хүрзэ бариад, саһа этэржэ үгэжэ байгаад, хонидоо хагданда адуулааб. Үбэлэй туршада һайн хагда бэдэржэ, гурбан газар нүүһэн байнаб. Хагданһаа гадна, бургааһа мүшэр хухалжа эдюулдэг байгааб.

Бидэ хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлдэг болонхойбди. Тиихэдээ хурьгадые ехэ дулаан газарта байлгаха гэжэ оролдодоггүйб. Хүйтэн газарта байхадаа хурьгад муудадаггүй, гэдэһэнэй энэ тэрэ үбшэндэ нэрбэгдэдэггүй юм. Тиин хүйтэн газарта түлжүүлэгдэһэн хурьгад солбон, нооһо ехэтэй, шэрхи бэетэй болодог байна.

Мүнөө жэл манай колхозой гэшүүд малдаа үбһэ тэжээл ехээр бэлдэхын түлөө оролдоно. Хадаһаа урдаһан уһаар сабшалангаа уһалжа байна. Мүн бидэшье сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ арга соогоо туһалнабди.

Минии даажа байһан хонид 3—4 классай нарин нооһотой юм. Мүнөө тэдэнһээ тус бүриин 2,5—3 килограмм нооһо абаха, 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абаха гэжэ оролдожо байнаб. Манай колхоздо Лубсан Цыренов гэжэ һайн хонишон бии. Тэрэ хонидоо мүн лэ гарзада оруулангүй үбэлжүүлээд, 500 эхэ хониНһоо 370 хурьга абаад байна. Мүнөө жэлэйнгээ уялгые амжалтатайгаар дүүргэжэ, ерэхэ жэлдэ бүри һайн амжалта туйлахын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй оролдохобди.

Үнеэдээ һүниин тэн болотор адуулнабди

(Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой адуулгашан нүхэр Гармаевагай хэлэһэн үгэһөө)

Би адуулгашанаар хүдэлһөөр хоёр жэл боложо байнаб. Нёдондо 130 толгой эбэртэ бодо мал адуулжа, бүрин бүтэнөөр ондо оруулааб. Гүүртымнай үнеэн бүриһөө 900 литр һүн һаагдаха түсэбтэй аад, 1064 литр һан һаагдаа һэн.

Энэ жэл үнеэн бүриһөө 1900 литр һү һааха уялга абанхайбди. Үнгэрһэн сагай туршада үнеэн бүриһөө 864 литр һү һаагаад байнабди. Үлэһэн 4 һара соо ябаһан уялгаяа дүүргэхэбди гэжэ һананаб. Юуб гэхэдэ, мүнөөнһөө эхилжэ, үнеэдээ үдэр һүнигүй адуулдаг болоод байнабди. Үглөөнэй 5 часһаа 7 час болотор үнеэдээ һаана, тиигээд бэлшээридэ гаргажа, үдэшын 5 саг болотор адуулнабди. Үдэшын 5-һаа 7 саг болотор үнеэдээ һаагаад, һүниндөө 12 саг болотор адуулнабди. Тиимэһээ гүүртэдэмнай хоёр адуулгашан хүдэлнэ. Би үнеэдые үдэрынь адуулнаб.

Мүнөө үедэ манай гүүртэдэ 150 толгой үнеэд адуулагдана. Тэндэмнай 9 һаалишан хүдэлнэ. Үнеэдээ зүбөөр адуулхадамнай манда колхозой зоотехник ехэ туһа хүргэдэг. Бэлшээрие участок участогаар хубаажа, тэндээ малаа ээлжээгээр адуулхые тэрэ һургадаг байна. Мүнөө бидэ энэ аргын ехэ һайн байһые мэдэжэ абаад, хүнэй хэлэлтэгүй, бэлшээрнеэ һэлгэжэ, малаа адуулдаг болонхойбди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүблөөндэ хабаадагшадта өөрынгөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ түрүүшүүл (зүүн гарһаа)—Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой …шан А. Попов, Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой адуулгашан Н. Содномов, Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон З. Занаев, Зэдын аймагай Сталинай (Боргой) нэрэмжэтэ колхозой адуулгашан Д. Цыбикжапов.

Ф. Моренецэй фото.

Үнэн сэхэ ажал үндэрөөр сэгнэгдэдэг

(Ториин аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Чагдуровай хэлэһэн үгэһөө)

Даалгагдаһан хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандаха, хэжэ байһан ажалдаа дуратай байха гээшэ хүн бүхэнэй уялга мүн. Би колхозойнгоо малажал дээрэ хүдэлмэрилжэ эхилһээр 20 гаран жэл болооб. Эдэ жэлнүүдтэ даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, бүхы оролдолгоо гаргажа ябахадаа түлшье абаха, малһаа ашаг шэмэшье абаха түсэбөө жэл бүри дүүргэжэ байгааб. Үнгэрэгшэ жэлдэ хурьгадышье түлжүүлхэ, нооһошье хайшалха даалгабаряа амжалтатайгаар дүүргээ һэм. Энэ жэлдэ харууһалжа байдаг 290 хониНһоо 290 хурьга абаад, түлжүүлжэ байнаб. Хониднай хүсэ шадал һайнтайгаар ондо ороо. Абаһан хурьгаднайшье һайнаар түлжөө. Мүнөө хони хурьгадаа ногоон дээрэ гаргажа, һанаамнай нэгэ бага амарба.

Манай нютагта бэлшээриимнай газарнууд хада уулануудай үбэрөөр, ой модон соогуур байдаг тула хонидые харахань тиимэ бэлэн бэшэ юм. Тиибэшье, хүгшэн бидэ хоёр 500—600-гаад толгой хони хурьгадые хаража байгаад, зунай сагта яһала ехэ үбһэ тэжээл бэлдэжэ абадагбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ бидэнэр тарьяанажалай бригадаһаа хэдэн хүниие нэмэжэ абаад, хонидойнгоо эдихэ үбһые өөһэдөө бэлдээбди. Хамта 280 центнер үбһэ, 150 центнер зелёнко бэлдэһэмнай үбэлжэлгын үедэ хонидтомнай бардамаар хүрөө. Үшөө зелёнкынгоо заримыень ондоо отарануудта үгэлсэжэ, туһалһан байнабди. Зунай сагта малаа бэлшээридэ гаргаад, отарын гү, али гүүртын зарим нэгэн хүнүүд үбһэ тэжээл хуряаха аргатай байдаг юм. Тиимэһээ ажал хэхэһээ залхуурхагүй, хайшан гэбэл сагай эртэдэ үбһэ тэжээл ехээр бэлдэжэ абахамнайб гэжэ малшан бүхэн оролдохо зэргэтэй. Бидэнэр малайнгаа тэжээлые өөһэдөө бэлдэдэг болоһонһоо хойшо сабшаһан үбһөө гутаангүй һайханаар хуряажа абадаг болообди.

Малажал дээрэ хүдэлмэрилхэеэ ерэһэн залуушуул даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, хайшан гээл һаа ниитынгээ малые түргэнөөр олошоруулхамнайб, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэмнайб гэжэ оролдожо байха ёһотой. Манай колхозой залуушуул яһалашье ажалда дуратай, оролдосотойгоор хүдэлмэрилдэг юм. Тиибэшье, мүн бэсынгээ амарые хараад ябадаг, үбһэ тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэнь колхознигуудтаа туһалха балай эрмэлзэлгэгүй хүнүүд байдаг. Залуушуул ажалһаа тунхариха, залхуурха ёһогүй. Хүн гээшэ ажалай хүсөөр хүн боложо ябадаг юм. Ажалхадаа хүнэй бэеые шэмэглэдэг гээшэ.

Ямаршье хүдэлмэридэ ябахадаа даажа байһан ажалдаа үнэн сэхээр хандаа һаа, эрхим амжалташье туйлахаш, зон нүхэдтөөшье хүндэтэй ябахаш. Би хэдэхэн жэл болоод, 70 хүрэхэм. Үшөөл хэдэн жэл соо ажаллажа ябахаб гэжэ һанадагби.

Хонидые үбэл хурьгалуулхада һайн

(Зэдын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Дондоповой хэлэһэн үгэһөө)

Үбэлжэлгые дүүргэжэ, малаа ногоон дээрэ гаргаад байхадаа, зунай сагта хайшан гээ һаа эбэртэ бодо малаа, хонидоо һайнаар таргалуулхабибди, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэбибди гэжэ хөөрэлдэхэеэ бидэнэр эндэ сугларaабди. Зун, намарай сагта малые һайнаар бэлшээжэ таргалуулха гээшэ сааша саашадаа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, гүрэндөө һайн шанартай тарган мяха ехээр үгэдэг болохо хэрэгтэмнай шухала удхашанартай байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ би зунай бэлшээрние эмхидхэхэ тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлтэйб. Зундаа гансашье гүрэндэ тушаагдаха һубай малые һайнаар таргалуулха бэшэ, мүн һүрэгтөө үлэхэ эхэ малаа, залуу малаа шадал соонь таргалуулхаяа оролдохо ёһотойбди. Юундэб гэхэдэ, зун, намартаа һайнаар таргалһан мал лэ үбэлжэлгын үедэ ехээр турангүй, ядарангүй ондо ородогынь мэдээжэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоздо хонид үбэлдөө, хабар эртэ хурьгалуулагдадаг боложо, зун, намарай һарануудта һайнаар таргалуулагдадаг болоо. Энэ арга хэрэглэхэдэ мүн хурьгад һайнаар түлжэнэ. Үбэлэй хурьгад намар болотор хүсэд бэеэ оложо, түлжэжэ, томохон түлгэ хонин болошоод байдаг. Үбэл гараһан хурьгадай элдэб үбшэнөөр үбдэхэ ушар үзэгдэхэеэ болёо. Энэ жэлдэ манай отарынхид 670 эхэ хонидоо үбэл хурьгалуулжа, 671 хурьга абаад, нэгэшье толгойн гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байна. Үбэлжэлгын үедэ эхэ хонидшье үхөөгүй.

Манай эндэ хада уулатай тула хонидые бэлшээхэ тиимэ бэлэн бэшэ юм. Үбэл, хабарай сагта хада уулаар ой модон соогуур адуулхада хонидой нооһон ехээр гээгдэдэг байна. Урдань уһаар дутажа, ядардаг байгаабди. Харин МТС бэлшээрн дээрэмнай уһа абаха насос тодхожо, манда ехээр туһалаа. Зунай бэлшээриин үедэ хонидые дуратай соонь уһалаад байхада һайнаар бэлшэдэг, таргаластай байдаг юм.

Зун, намартаа һайнаар таргалаад, үбэлжэлгын үедэ хүсэ шадалаа ехээр гээгээгүй хонидһоо нооһоншье ехээр хайшалагдадаг. Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ манай отарын хонид тэнхээ тамир һайнтайгаар ондо орожо, нооһониинь һайнаар ургаа. Һаяар хонидойнгоо нооһые хайшалхамнай. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 2,5 килограмм нооһо хайшалха гэһэн уялгаяа дүүргэхэмнай лабтай.

Залуу мал һайнаар адуулха

(Бичурын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша нүхэр Ткачевой хэлэһэн үгэһөө)

Би дүрбэн жэлэй саада тээ өөрынгөө дураар мал адуулагша болоһон байнаб. Энэ үе соогоо түрүү малшадай дүй дүршэлтэй танилсажа, Партии, Правительствын табиһан зорилгонуудые ойлгожо, зарим тэды амжалтануудые туйлаһан байнаб.

Нёдондо намда 107 толгой буруу адуулхые даалгаһан байгаа. Үбһэ тэжээлэй тон бага дээрэһээ үбэлэй шэрүүн хүйтэндэ тэдэнээ хооһоор хаагаад байнгүй, адуулха хэрэг гараһан байна. Үбэлэй сагта, илангаяа залуу малые адуулха гээшэ бэрхэтэйнэг хэрэг гэжэ малшан бүхэн мэдэхэ байха. Теэд сагай уларилай эрхэ байдалые харалсажа байгаад, һалхи шуурганай үедэ шугы бургааһанай хагданда малаа бэлшээдэг байгааб. Тиигэжэ нэгэшье толгой үхүүлэнгүй, бүхы малаа ондо оруулааб.

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдтэй танилсаад байхадаа, харууһалжа байһан малаа намар болотор тарган, тамир шадал һайнтай болгохо гэһэн уялга абаһан байгааб. Тэрэ уялгаяа дүүргэхын түлөө зунай бэлшээриин үедэ үдэр һүнигүй малаа үзүүр ногоондо адуулха гэжэ шиидэнхэйб. Таргалуулжашье шадаха байхаб.

Гэхэтэй хамта, ерэхэ үбэлдөө хэрэгтэй болохо үбһэ тэжээл, силос, мүн малда дэбдихэ хохир ехээр бэлдэжэ абаха байнабди. Тиигэбэл ниитынгээ адуу малые бүрин бүтэнөөр ондо оруулжа, малажалһаа абтадаг олзо доходые бүри ехээр дээшэлүүлхэбди.

* * *

ПВЗ-гэй суута строгальщик СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр **Курочкин**, Улан-Удын механизированнэ шэлэй заводой мастер нүхэр **Ступаков**, сэмбын фабрикын хүдэлмэришэн нүхэр **Дружинин**, КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Магунов** республикын түрүү хонишодые, адуулагшадые амаршалаад, ПВЗ, шэлэй завод болон сэмбын фабрикаар ябажа, предприятинуудайнь ажал хүдэлмэритэй танилсахыень тэдэниие уриһан байна.

БМАССР-эй Хүдөө ажахын министрын орлогшо нүхэр **Хазагаев**, КПСС-эй Бурят-Монголой Обкомой секретарь нүхэр **Дубровский**, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Болсохоев** ба бусад хамтадаа 28 хүн энэ зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

Зүблөөндэ хабаадалсаһан түрүү хонишод болон мал адуулагшад өөһэдынгөө олон жэлэй дүй дүршэл тухай тодоор хөөрэхэ зуураа, һү, мяха, нооһо ехээр абадаг болохо ехэ арга боломжонуудай колхоз, совхоз бүхэндэ бии байһые элирүүлээ, 1956 ондо малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, абаһан социалистическэ уялгануудаа дүүргэхын тулада бүхы хүсэл оролдолгоёо гаргахабди гэжэ мэдүүлээ.

Суглаанда хабаадагшад республикынгаа бүхы хонишодто, адуулгашадта хандажа, ниитынгээ малай тоо толгойе болон ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые хараалһан нээмэл бэшэг баталан абаһан байна.

Монголой хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд Улан-Удэдэ ерэбэ

Манай хүршэ, ахадүү Монгол Арадай Республикын хэблэлэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Советскэ Союз дотор аяншалжа ябаһанаа июнийн 4-дэ Улан-Удэ ерэбэ.

Тэдэнэй тоодо «Үнэн» газетын редакторай орлогшо нүхэр Г. Дэлэг (хүтэлбэрилэгшэ), «Үнэн» газетын харюусалгата секретариин орлогшо нүхэр Н. Жамбал-Сүрэн, «Үнэн» газетын корреспондент Иш Тавхай, Норбо Жанчив, Сэлэнгэ аймагай газетын редактор нүхэр Б. Амгалан, Хобдо аймагай — нүхэр И. Даваа, Завхан аймагай — нүхэр Чулуун-Хүү, Дорно-Губи аймагай—Түдэв-Базар, Хүбсэгэл аймагай—нүхэр Н. Намжил Дорж, Баян-Үлгий аймагай — Магуя гэгшэд ороно.

СССР доторхи хэблэлэй хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаха зорилготойгор апрелиин 27-до манай орондо ерэһэн эдэ нүхэд Москва, Ленинград, Алма-Ата городуудаар, Казахстанай атар газар дээрэ байгуулагдаһан совхозууд болон колхозуудаар ябаһан байна.

Тэдэнэр «Правда», «Известия», «Литературная газета», «Московская правда» болон бусад газетэнүүдэй, «Крокодил» болон бусад журналнуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй, хэблэлэй үйлэдбэритэй дэлгэрэнгыгээр танилсаһан, үзэсхэлэн һайхан газарнуудые хараһан, Коммунистическэ партиин түүхэтэй, В. И. Ленинэй ажабайдалтай холбоотой газарнуудаар ябаһан байна.

Манай хүндэтэ айлшад Улан-Удэдэ хэдэн үдэр соо байжа, республикын ажабайдалтай, хэблэлэй хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаха юм. Июниин 5-да Улан-Удэдэ болоһон түрүү хонишод болон адуулгашадай республиканска зүблөөндэ айлшад хабаадаа. Тэрэ үдэртөө айлшадай зариман—аймагуудай газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд Кяхта хүрэтэр ошохоор мордобо. Тэдэнэр замдаа Сэлэнгын аймагай Тельмэнэй нэрэмжэтэ колхоздо хүрэжэ, ажабайдалтайнь танилсаха юм. Мүн тэрэ аймагай «Улаан Сэлэнгэ», Кяхтын аймагай «Знамя Ленина» газетэнүүдэй хүдэлмэритэй дэлгэрэнгыгээр танилсаха байна.

Улан-Удэдэ үлэһэн нүхэдынь «Бурят-Монголой үнэн» газетын хүдэлмэритэй танилсажа эхилээ. Айлшад элдэб олон асуудалнуудые асуужа, редакциин хүдэлмэриин арга дүршэлые ехээр һонирхон танилсана. Газетын «Сатирын булан» айлшадые илангаяа ехээр һонирхуулба. Тэдэнэр Бурят-Монголой урданай уранзохёолшо Хоца Намсараевай үнгэрэгшэ жэлдэ Монгол ошожо ерэһэнэйнгээ һүүлээр бэшэһэн «Монголой һонин» гэһэн замай тэмдэглэлые һонирхон уншаба. Үсэгэлдэр, мүнөөдэр хоёр тэдэнэр «Б. М. үнэн», «Б. М. правда» газетэнүүдэй хүдэлмэритэй танилсажа үргэлжэлөө.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Монголой Арадай Республикын «Үнэн» газетын редакторай орлогшо нүхэр Г. Дэлэг (зүүн гарһаа), Хүбсэгэл аймагай газетын редактор нүхэр Н. Намжил Дорж, «Үнэн» газетын харюусалгата секретариин орлогшо нүхэр Н. Жамбал-Сүрэн гэгшэдтэй «Б. М. үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Ш. Нимбуев хөөрэлдэжэ байна. 2. «Үнэн» газетын харюусалгата секретариин орлогшо нүхэр Н. Жамбал-Сүрэн (зүүн гарһаа) «Б. М. үнэн» газетые гаргагша Ц. Цыдыповтэй хөөрэлдэжэ байна.

А. Мантаевай фото.

Гэгээрэлэй асуудалаар Пекиндэ конференци болобо

ПЕКИН, июниин 5. (ТАСС). Хитадай национальна районуудай гэгээрэлэй асуудалнуудаар 2-дохи конференци үсэгэлдэр Пекиндэ нээгдээ гэжэ Синьхуа агентство дамжуулна. Конференци хадаа һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо энэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэриин дүн гаргаха, бага яһатанай дунда гэгээрэлэй хүдэлмэри саашадань бүри үргэнөөр ябуулха 12 жэлэй түсэб хараалха байна.

Гэгээрэлэй министрын орлогшо Линь Ли-жу конференци дээрэ үгэ хэлээ. Бага яһатанай ажабайдаг районуудта 1955 оной эсэстэ 27.100 эхин һургуули бии байгаа. 2.467.800 үхибүүд эдэ һургуулинуудта һурана. 1951 онойхитой сасуулбал һурагшадай тоо 2,5 дахин олон болоо. Национальна районуудта дунда һургуулинууд болон техникумүүдэй тоо олон болоо. Педагогическа гурбан институт нээгдээ гэжэ тэрэ мэдээсээ.

Урдань һургуулинуудай үгы байһан газарта мүнөө һургуулинууд нээгдэнэ. Түгэдтэ 1952 ондо түрүүшын һургуули нээгдэһэн юм. Мүнөө тэндэ 30 гаран һургуули хүдэлмэрилнэ. Юньнань провинцида 1951 ондо оройдоо 32 эхин һургуули бии байһан аад, мүнөө тэдэнэй тоо 3.700 болоо.

Хитадай һонинууд

ПЕКИН, июниин 5. (ТАСС). Чанчундахи түрүүшын автомобильна заводто туршажа үзэхын тулада хэдэн моторнууд бүтээн гаргагдаба.

Эдэ моторнууд 95 мориной хүсэтэй юм. Тус завод «Сүлөөрэлгэ» гэһэн маркын ашаанай автомашинануудые бүтээн гаргадаг болохо байна.

***

Шэньси болон Гуйчжоу провинцинуудта шэнисэ хуряалга түлэг дундаа ябажа байна. Шэньси провинциин 1,6 миллион гектар дээрэ шэниисэ һайнаар ургаад, эдеэшэжэ байна. Багсаамжын мэдээгээр шэниисын ургаса үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 40 процентээр ехэ байхаар тухайлагдана. Гуйчжоу провинциин хүдөө ажахын 2.200 кооператив шэнисэеэ хуряажа дүүргээ. 1955 онойхиһоо 2,5 дахин ехэ ургаса хуряагдаа. Хунань провинцида рисэй ургасын һайн байһан тухай газетэнүүд мэдээсэнэ. Энэ жэлдэ 2,6 миллион үлүүтэй гектарта рис таригдаха байна.

***

Гуандун провинцида баригдажа байһан газар уһалалгын 8 томо түхеэрэлгэнүүдэй гурбаниинь ашаглалгада үгтөө. Эдэ түхеэрэлгэнүүдэй баригдаад байхада хэдэн зуу мянган газар уһалагдадаг болохо, уһанай үерһөө хамгаалагдаха юм.

СССР-эй Верховно Советэй делегаци Бухарестһаа мордобо

БУХАРЕСТ, июниин 5. (ТАСС). Румынска Арадай Республикын Агуухэ национальна суглаанай уряалаар СССР-эй Верховно Советэй делегаци Румынида ошоһон юм. Энэ делегаци Бухарестһаа Москвада бусахаяа мүнөөдэр мордобо.

Агуухэ национальна суглаанай түрүүлэгшэ К. Пырвулеску, Агуухэ национальна суглаанай түрүүлэгшын орлогшо Флоря Тицэ, Агуухэ национальна суглаанай президиумэй түрүүлэгшын орлогшо М. Садовяну, Агуухэ национальна суглаанай президиумэй секретарь А. Буначиу, гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо А. Мэлнэшану, Агуухэ национальна суглаанай депутадууд, столицын олониитын болон ажалшадай түлөөлэгшэд Бэняса аэродром дээрэһээ делегацие үдэшөө. СССР-эй болон РНР-эй гүрэнэй тугуудаар аэродром гоёогдоһон байгаа.

СССР-һээ Румынида байдаг посол А. А. Епишев, Бухарестда байдаг хэдэн посольствонуудые толгойлогшонор делегацие үдэшэлсөө.

Делегацие толгойлогшо, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй гэшүүн Ф. Р. Козлов ябахынгаа урда тээ иигэжэ хэлээ: Румынска Арадай Республикада арбан дүрбэн хоног соо байхадаа манай делегаци һайн һайн юумэ олоор хараһан, мэдэжэ абаһан байна. Хараһан үзэһэн юумэ тухайгаа хөөрэжэ үгэхэшье хэсүүтэйхэн. Гэбэшье, эгээл мартагдашагүй юумэ гэхэдэ, румынска арадтай — хүдэлмэришэдтэй, тараашадтай, интеллигенцитэй, за[…] шуултай болон танай зол жарг[…] тай гайхамшаг үхибүүдтэй у[…] заһан уулзалганууднай болоно. С[…] ветскэ Союзай арадуудта румы[…] арадай үнэн зүрхэнһөө дурла[…] хани ёһоной мэдэрэлтэйгээр ха[…] даг байһыень бидэнэр хэзээд[…] мартахагүйбди. Социалистич[…] байгуулалтада румынска ар[…] туйлаһан ехэ амжалтанууд т[…] Советскэ Союзда Румыниин а[…] шадай гүнзэгы ехэ дуратай[…] ба хани мэдэрэлтэйгээр ханд[…] байһан тухай арад зондоо бид[…] хөөрэжэ үгэхэбди.

Румынска Арадай Республ[…] Агуухэ национальна суглаанай [...] легациин СССР-тэ ошоод ер[…] мүн манай парламентска де[…] циин танайда ерэлгэ манай ара[…] дые ахадүүгэй хани барисаае б[…] нягта харилсаа холбоое бүри е[…] бэхижүүлгэдэ, бүгэдэ-ниитын […] найрамдалые ба арадуудай а[…] гүй байдалые батадхаха хэр[…] туһалха байна гэжэ Ф. Р. Коз[…] саашань хэлээ.

Делегацида ехэ анхаралтай[…] хандаһанайнь түлөө, хани ха[…] наар тэрэниие угтаһанайнь т[…] Румынска Арадай Республ[…] Агуухэ национальна суглаанда, [...] мынска бүхы арадта үгынгөө т[…] хэлдэ СССР-эй Верховно Сов[…] делегациин зүгһөө ехэ баясх[…] хүргөөд, социализм байгуул[…] шэнэ амжалта туйлахыень РН[…] ажалшадта Ф. Р. Козлов хүсөө.

Албанска Дуррес портдо советскэ сэрэгэй корабльнуудай эскадра хани ёһоор айлшалжа ерэбэ

ТИРАНА, июниин 5. (ТАСС). Хара далайн флодые командалагша адмирал В. А. Касатоновой туг доро советскэ сэрэгэй корабльнуудай эскадра албанска Дуррес портдо энэ үглөөгүүр ерээ. «Михаил Кутузов» крейсер, «Бессменный», «Безукоризненный» гэжэ эскадренна миноносецуудһаа энэ отряд бүридэнэ.

Дуррес город һайндэрэйхеэр гоёон шэмэглэгдэһэн байба. «Айлшалыт, хани нүхэдүүд!», «Албано-советскэ хэтэ мүнхын ба эбдэршэгүй хани барисаан мандаха болтогой!» гэһэн үгэнүүд улаан бүдүүд дээрэ бэшээтэй байгаа.

10 часта корабльнууд портдо ойртон ерэжэ жагсана. «Михаил Кутузов» крейсерһээ 21 буудалгаар национальна салют мэндэ хүргэнэ. Эрьеын хамгаалалгын буунууд харюугай салют мэндэ хүргэбэ.

Албанска Арадай армиин генеральна штабай начальник генерал-майор Ариф Хаско, СССР-һээ Албанида байдаг сэрэгэй атташе полковник А. А. Новиков катерта һуугаад адмирал В. А. Касатоновые угтахын тулада гарана.

Хара далайн флодые командалагша В. А. Касатонов корабльһаа буужа, эрье дээрэ гарана. Тиихэдэнь Министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, арадай оборонын министр Бекир Балуку, Министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшонор Гого Нуши, Мануш Муфтиу, АПТ-гэй Центральна Комитедэй гэшүүд, правительствын гэшүүд, Арадай армиин генералнууд, Дуррес городой хэдэн зуун ажалшад тэрэниие угтаа.

СССР-һээ Албанида байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ посол Л. И. Крылов, советскэ посольствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд советскэ эскадрые уттахаяа мүн лэ ерээ.

Советскэ Союзай болон Алба[…] Арадай Республикын гүрэнэй г[…] нүүд наадагдаа. Маршын а[…] доро адмирал В. А. Касатонов [...] банска сэрэгэй морягуудай хүн[…] лэй харуулай урдуур ябажа гар[…]

Адмирал В. А. Касатонов, Ал[…] ска ажалай партиин ба алба[…] правительствын хүтэлбэрил[…] городой центр тээшэ ошоо. Т[…] Дурресэй ба город шадарай х[…] мянган хүн зон сугларһан ба[…] Советскэ сэрэгэй корабльнуудай [...] рядай ерэһэнтэй дашарамдуула[…] ажалшадай ехэ митинг эндэ боло[…]

Министрнүүдэй соведэй түрүү[…] шын нэгэдэхи орлогшо, арадай о[…] ронын министр Бекир Балуку [...] ветскэ айлшадые хани ёһоор а[…] шалаа.

Удаань адмирал В. А. Касато[…] харюугай үгэ хэлэхэдээ, Дурр[…] хүн зондо, албанска бүхы ара[…] Хара далайн флодой морягу[…] зүгһөө, советскэ арадай зүгһөө [...] зүрхэнэй баяр хүргэһэн, амар [...] дые хүсэһэн байна.

Митингын үедэ нүхэдэй ёһо[…] альга ташалганууд болон Совет[…] Союзай, тэрэнэй алдарта зэбс[…] хүсэнүүдэй хүндэлэлдэ, совет[…] бүхы арадай хүндэлэлдэ зорюу[…] дан юрөөлнүүд табигдаа.

Фашистска дарлалтаһаа Эхэ о[…] ноо сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй […] наһа бараһан партизануудай х[…] дээрэ хожомынь адмирал В. А. […] сатонов советскэ олон офицер[…] болон матросуудтай хамта ошо[…] венок табяа. Венок табилгын [...] Бекир Балуку, Гого Нуши, Ма[…] Нуфтиу, СССР-һээ Албанида б[…] даг посол Л. И. Крылов байлса[…]

Дурресскэ городской арадай со[…] дэй гүйсэдком мүнөөдэр обед х[…] Хара далайн флодые командалаг[…] В. А. Касатоновые хүндэлөө.

Дуунай һайндэр болобо

...Үдэрэй 12 час. Закаменай аймагай центр Цакир тосхоной үйлсээр хүн зон олоор сугларанхай. Уданшьегүй, Цакирай үргэн талмайда хүгжэмэй гоё һайхан абяан соностобо. Иигэжэ үнгэрэгшэ амаралтын үдэр аймагай ажалшадай дуунай һайндэр эхилбэ.

Аймагай 120 гаран албахаагшадай, хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл хоор Мураделиин «Парти—манай жолоодогшо», «Газар дэлхэй тухай дуун», «Эб найрамдалай түлөөбди», композитор Д. Аюшеевэй «Коммунистическэ парти тухай дуун», «Байгал далай» гэһэн дуунуудые дуулаһан байна. Бурят-Монголой габьяата артист Б. Дугаровай хүтэлбэри доро бурядай национальна оркестр арадай дуунуудай аялга татаба.

Энээнэй һүүлээр волейбольно команднуудай мүрысөөн болоо. Партиин айкомой команда түрүү һуури, аймсоведэй гүйсэдкомой команда хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Б. Доржиев.

Баясхаланда хүртэбэ

Һаяхан Закаменай аймагай хэдэн эмхи зургаануудай, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд «Победа» колхоздо воскресингтэ гараһан байна. Нэгэ үдэр соо тэдэнэр 20-ёод тонно наг шэбхэ кукурузын поли дээрэ гаргаба, хониной дал сэбэрлэбэ. Нүхэд Н. Назимов, И. Цыдыпов, Л. Воробьев, Д. Цыремпилова, А. Попова болон бусад ажалай эрхим жэшээ харуулаа.

Колхозой правлени воскресингтэ хабаадагшадта баясхалан хүргэбэ.

Б. Доржиев.

Бэлэдхэлэй класс тухай һанамжанууд

«Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ тон хэрэгтэй, шухала темэдэ «Бэлэдхэлэй класс хэрэгтэй гү?» гэһэн нүхэр Батоевой статья толилогдобо. Бэлэдхэлэй класс 1947 ондо бурят һургуулинуудта нээгдэһэн юм. Ушарынь хадаа—бурят һурагшадай эхин һургуулидаород хэлэ муугаар, дутуугаар шудалалга дээрэһээ шалтагаалжа бэлэдхэлэй класс нээгдэһэн байгаа. Бэлэдхэлэй классуудай нээгдэхэтэй хамта бурят эхин һургуулиин программань хубилһан байна. Тиихэ зуураа, бурят үхибүүдтэород хэлэнһээ гадна, арифметикэ, бурят-монгол хэлэн гэхэ мэтэ предмедүүдээр мүн лэ «бэлэдхэл» хэхэ хэрэгтэй гэжэ тоологдоһон юм.Ород хэлэ дутуугаар, гэнзэгы бэшээр шудалдаг дээрэһээ бурят үхибүүд бүхы предмедүүдээр (арифметикэ, бурят-монгол хэлэн гэхэ мэтэ) «бэлэдхэл» гаража, эхин һургуулиин программые дүрбэн жэл бэшэ, харин табан жэл соо һуража гараха баатай болоо һэн. Бурят үхибүүд арифметикэ, бурят-монгол хэлэ гэхэ мэтэ предмедүүдые мүн лэ муугаар, дутуугаар шудалдаг байжа, «бэлэдхэлэй» класста һураха болобо гү? Үнэндөө тиимэ бэшэ. Эдэ предмедүүдээр бурят үхибүүд ехээр ядалсадаг,ород хэлэндэ ороходоо дутуу мэдэсэ абадаг гэхэдэ буруу гэмээр. Харин 1947 он хүрэтэр бурят үхибүүдэй эхин һургуулидаород хэлээр дутуушье ойлгосо мэдэсэ абадагынь лабтай. Юундэб гэхэдэ, тэрэ үедэ (бэлэдхэлэй классай үгы байхада)ород хэлэ оройдоо хоёрдохи классһаа үзэхэ гэжэ программаар хараалагдаһан байгаа. Энэ программань буруушаг табигдаһан байгаа гэжэ һанагдана. Үхибүүд һуралсалай анханай үдэрһөө хойшоород үгэнүүдтэй (стул, стол, мел, доска) ушарха зэргэтэй бшуу. Манай һанахада, бурят үхибүүдые бэлэдхэлэй классаар «абархын» орондо нэгэдэхи класста нэгэдэхи четвертьһээород хэлээр аман үгын урогуудые үнгэргэхэ байгаа. Зүгөөр мүнөө үеыншье программа соо (бэлэдхэлэй классай)ород хэлээр аман үгын урогууд юундэшьеб гансал хоёрдохи четвертьһээ үзэхэ гэжэ программа соонь хараалагдана. Манай һанахада,ород хэлээр бурят үхибүүд программаар үгтэһэн 3800 ород үгэ дүрбэн жэл соо (1-дэхи классһаа эхилээд) «тархидаа» хадуумаар гэжэ баталан хэлэмээр байна.

„Бэлэдхэлэй класс хэрэгтэй гү?“ гэһэн нүхэр Батоевой статьяе зүбшэн хэлсэлгэ

Бэлэдхэлэй классай нээгдэхэтэй хамта арифметикын программа алдуутайгаар зохёогдоһон байна гэжэ һананабди. Бурят үхибүүд бэлэдхэлэй классай үгы байхада, нэгэдэхи класста арифметикээр 100-най хизаар соо тоо бодожо шададаг, теэд муушье бэшэ дүн харуулдаг байгаа бшуу. Мүнөө, бэлэдхэлэй классай нээгдэхэдэ, бурят үхибүүд мүн арифметикээр баһал «бэлэдхэл» гараха ёһотой болонхой. Тиихэдээ арифметикээр программа соонь бэлэдхэлэй классайхид ганса 20-ной хизаар соо бодохо «шадалтай» болгогдонхой. Зүгөөр арифметикээр нэгэдэхи класста оройдоошье 20-ной хизаар соо бодожо шадамаар байгаа.

Бурят-монголшье хэлээр бурят үхибүүдтэ баһал тус «бэлэдхэл» үлүүсэ, харин 4 жэлэйнь программа таарамжатай гэжэ һанагдана. Дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор эхин һургуулиин табан жэлэй программа тон таарамжагүй байна. Энэ хадаа һурагшадай ухаан бодолой хүгжэлтэтэй таарана бэшэ, харин зарим предмедүүдээр (арифметикэ, бурят-монгол хэлэн) һурагшадай энэ хүгжэлтыень гэдэргэнь татажа магад.

Бидэ үзэдэг нэгэ хэдэн номуудые бэлэдхэлэй ба 1-дэхи класста хаража үзөөбди. Тиин, зариман соонь хүнгэнһөө хүндэ болохо дидактическа принцип һайса баримталагданагүй гэжэ һанагдана. Жэшээлхэдэ, бэлэдхэлэй класста түрэлхи хэлээр (Түрэлхи хэлэн, 1-дэхи жэлэй уншалгын ном, Б. Санжин) соохи текстнүүд хүндэ хүшэрөөрөө, удхаараа, хэлээрээ 1-дэхи класста түрэлхи хэлээр уншаха номһоо (Түрэлхи хэлэн, 2-дохи жэлэй уншалгын ном, Дугар-Жабон, Богданова) ехэ илгарнагүй. Жэшээлхэдэ, бэлэдхэлэй классай түрэлхи хэлэн соо удхаараа, хэлээрээ, хэмжээгээрээ 1-дэхи классай түрэлхи хэлэнэй ном соохи текстнүүдһээ холо хүндэ, хүшэр, ехэ текстнүүд ушарна. («Боецууд үхибүүдые абараа» (3 нюур), «Миисгэй, тэхэ, хуса гурбан» (3 нюур), «Хоёр хүйтэн» (2 нюур) г. м. Юрэнхыдөө 1-дэхи классай номһоо ехэ илгарнагүй гэмээр. Иимэһээ нэгэдэхи классай нэгэдэхи четвертьдэ үзэглэл, хоёрдохи четвертьдэ түрэлхи хэлэнэй уншалгын ном шудалжа болохоор гэжэ һанагдана.

Манайшье нэгэ бишыхан дүй дүршэлһөө абахада (Оронгын ба Иволгын дунда һургуулинууд) бэлэдхэлэй класс дүүргэһэн һурагшад дан үлүү мэдэсэ абана гэхээр бэшэ агша һэн. Энээн тухай нүхэр Батоевой һурагшадта зорюута хүүлһэн бэшэмэл нэгэ адли хүдэлмэри, мүн һурагшадай аман харюунууд гэршэлжэ үгэнэ. Энээн дээрэһээ харахада, һурагшадай мэдэсын, һурасын талаһаа бэлэдхэлэй класс тон һайн үрэ үгэнэгүй, тэрэниие саашадаа байлгаһанайшье хэрэг бии гү гээд һанагдана. Бэлэдхэлэй классууд гансал бурят үхибүүдтэ шахуу нээгдэһэн байна. Жэшээлхэдэ, Башкирска, Татарска автономно республикануудта бэлэдхэлэй классууд үгы ха юм. Иркутска областиин Бурят-Монголой национальна округто бурят үхибүүд «бэлэдхэлшьегүйгөөр» эхин һургуулиин программые дүрбэн жэл соо амжалтатайгаар дүүргээд гарадаг.

Тиимэ дээрэһээ һурагшадай эхэ эсэгэнэрэй үхибүүдээ бэлэдхэлэй класста оруулха дурагүй, тэдэнээ сэхэ нэгэдэхи класста оруулхаа оролдодог ябадал тон буруу бэшэ ха. Юундэб гэхэдэ, дүрбэн жэл соо һуража шадаха үхибүүдээ табан жэл соо һургажа, нэгэ жэлыень хойшолуулхада дуратайшье хэн байхаб даа.

Тиимэһээ бэлэдхэлэй классууд, тэдэнэй һурагшадай тоо жэлһээ жэлдэ үсөөржэ байдаг. Энэ бэлэдхэлэй классууд гүрэндэ ехэшэг гаргаша болодогынь лабтай. Нүгөө талаһаа нэгэ багша нэгэ халаан соо ехэнхидээ гурбан класста (бэлэдхэлэй класстайгаар) заадаг. Манай һанахада, һурагшадта бэлэдхэлэй классуудай үлүү ехэ мэдэсэ үгэдэггүй дээрэһээ эхин һургуулиин программыень ба үзэхэ номуудыень зохидоор тааруулжа табяа һаа, тус программые дүрбэн жэл соо шудалжа шадамаар гэжэ һанагдана. Тиихэдээ энэ асуудалые багшанар, түрэлхид, арадай гэгээрэлэй органууд һайса хэлсэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Э. Раднаев, НИИК-ын научна хүдэлмэрилэгшэ.

Фашизмда эсэргүүсэн тэмсэгшэдэй дурасхаалые ёһол[…]

БЕРЛИН, Бухенвальдда (Веймар шадар) урдань нацистска концентрационно лагерь байһан юм. Гитлеровскэ алууршадаар тамалагдаһан фашизмда эсэргүүсэн тэмсэгшэдэй дурасхаалые хүндэлһэн ёһотой ёһолол эндэ болоо. Энэ ёһололдо хабаадахаяа 12 ороной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, Франциин, Италиин, Польшын, Чехословакиин, Румыниин, Болгариин, Баруун Германиин, Австриин 900 шахуу түлөөлэгшэд Бухенвальдда ерээ.

Фашистнуудта алуулагдаһан тэмсэлшэдэй дурасхаалда зорюулагдан шаналал-дурасхаалай суглаа заседани эндэ болоо. Баруун Герма[…] дахяад зэбсэглэлгэдэ эсэргүү[…] уласхоорондын Эб найрамдалай [...] лөө, шанга байдалые саашадань [...] ларуулхын түлөө бүри эдэбхи[…] гээр тэмсэхые заседани дээрэ [...] хэлэгшэд уряалаа.

Советскэ делегациин зүгһөө т[…] ниие хүтэлбэрилэгшэ генерал-май[…] Ф. Ф. Бочков үгэ хэлээ.

Немецкэ хүдэлмэришэн а[…] вождь Эрнст Тельманиие гитлер[…] цүүдэй алаһан газарта фаши[…] эсэргүүсэн тэмсэгшэдэй делег[…] нууд венок табяа.

Бирмын правительствын составта болоһон хубилалта тухай

РАНГУН, июниин 5. (ТАСС). Бирмын шэнэ кабинет тушаа арадай эрхэ сүлөөгэй антифашистска лигиин гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэриие бирманскэ газетэнүүд мүнөөдэр толилоо.

Мүнөөнэй оборонын министр У Ба Све шэнэ кабинедые толгойлхо зуураа, урдынгаа тушаалые даалсаха байна.

У Ну саашадаа премьер-министр байхаяа болибо. Арадай эрхэ сүлөөгэй антифашистска лигиин түрүүлэгшэ байһан туладаа, тэрэ имагтал партийна хэрэгүүдые эрхилхэ байна.

Министрнүүд У Чжо Нейн, Такин Тин, Сао Кун Чо премьер-министрын орлогшонорой тушаалда о[…] һон болобошье, урдынгаа туша[…] нуудые даалсаха юм.

Кабинедэй составта 3 шэнэ мини[…] У Тун Тин, У Тин Ньюн, Такин [...] Мьяинг гэгшэд орохо болоо.

Хүдөө ажахын ба ой модо[…] ажахын министр Такин Кьяц Д[…] информациин министр У Тун [...] гэгшэд кабинедһээ гаража, ара[…] эрхэ сүлөөгэй антифашистска [...] гиин генеральна секретариин ба [...] неральна секретариин туһалаг[…] тушаалнуудые дааха болоо.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНО[…]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00782. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3295